

Nr 113

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa
anslagsfrågor m. m. rörande det militära försvaret un-
der budgetåret 1963/64 jämte i ämnet väckta motioner.*

(1:a avd.)

1:o) Riktlinjer för den framtida utformningen av det militära försvaret. I propositionen nr 108 har Kungl. Maj:t (Avd. I, s. 3—63 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963) föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen i förenämnda statsrådsprotokoll angivna riktlinjer för det militära försvarets inriktning under budgetåret 1963/67 m. m.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 704) och den andra inom andra kammaren av herr *Turesson m. fl.* (II: 861), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 108 år 1963 måtte på sätt i motionerna angivits uttala sin anslutning till den målsättning för krigsmakten som ligger till grund för 1962 års försvarsöverenskommelse,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 690) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping (II: 844), i vilka hemställts att riksdagen i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 108 måtte uttala sin anslutning till tanken att tillskapa ett parlamentariskt försvarsråd med företrädare för försvarsmakten, regeringen och de i riksdagen representerade demokratiska partierna i syfte att utgöra ett organ för fortlöpande kontakt och utbyte av ömsesidig information rörande försvarsmakten samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av ett sådant försvarsråd,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lager* (I: 706) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 849), i vilka hemställts att riksdagen i anledning av proposition nr 108 i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en allsidig utredning om den svenska försvarspolitikens uppgifter och målsättningar, om garantier för den svenska neutraliteten kan erhållas och möjliggöra en minskning av militärutgifterna och en ökning av vårt lands säkerhet, om betingelser och förut-

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1963. 6 saml. Nr 113*

sättningar att utveckla hela folkets försvarskraft i det s. k. fria kriget under en eventuell ockupation samt om rationaliseringar och besparingar i syfte att nedbringa de betungande militärutgifterna,

dels en inom första kammaren av herr *Isacson* väckt motion (I: 705), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 108 beslutar om en effektivisering av vårt lands hembygdsförsvar samt att organiserandet av det obligatoriska hembygdsförsvaret igångsättes med medel från för flygvapnet föreslagna anslag eller, om detta icke är möjligt, genom anvä-
sande av medel i annan ordning,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 226), vari hemställts att riksdagen måtte besluta *att* inom ramen för det i propositionen redovisade kostnadsförslaget till försvaret avdela 50 milj. kr. per år för uppbyggnad av en funktionsduglig försvarets hälso- och sjukvårdsorganisation, som kan fylla en reell uppgift, *att* hos Kungl. Maj:t anhålla om att, efter vederbörlig beredning och hörande av medicinsk sakkunskap, Kungl. Maj:t till riksdagen måtte inkomma med förslag till inrättande av en fristående sjukvårdsorganisation som skall omfatta hela vårt försvar, där vederbörligt samarbete i en kostnads- och personalbesparande sjukvård inom både militär och civil sjukvård blir möjligt, samt *att* i övrigt pröva inrättandet av en av försvarets sjukvårdsorganisation, landsting och andra huvudmän gemensamt uppbyggd hälsokontroll, där även inmönstringen av militär personal kan ske.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisas till motionerna II: 861, II: 844, II: 849, I: 705 och II: 226.

Såvitt avses riktlinjerna för det militära försvarets inriktning under budgetåren 1963/67 m. m. har departementschefen anfört följande.

»Försvarsbeslutet år 1958, som byggde på en överenskommelse mellan de fyra stora riksdagspartierna, innebar dels att en ekonomisk ram för de militära utgifterna på driftbudgeten fastställdes för budgetåret 1958/59, dels att ramen från och med budgetåret 1959/60 skulle ökas med 2,5 % årligen för teknisk utveckling och justeras med hänsyn till inträffande pris- och löneförändringar. Vid 1959 års riksdag fastställdes regler för beräkningen av dessa förändringar.

Giltighetstiden för 1958 års försvarsbeslut angavs ursprungligen till de närmaste tre å fyra budgetåren. 1961 års riksdag har sedermera fattat beslut angående försvarskostnaderna under budgetåren 1961/63. Detta beslut innebär i huvudsak en fortsatt utveckling av försvarshuvudtiteln enligt de riktlinjer som angavs år 1958. Tillägg skall sålunda alltjämt utgå för teknisk fördyring samt justering ske för löne- och prispförändringar. Detta gäller, i motsats till 1958 års beslut, även kapitalbudgeten. Planering och inriktning bör fullföljas i överensstämmelse med 1958 års beslut. Genom riksdagsbeslutet 1961 fastställdes vidare en gemensam ram för utgifterna

för det militära försvaret avseende såväl driftbudgeten som kapitalbudgeten.

Riksdagsbeslutet år 1961 angående principerna för bestämmande av kostnadsramen för krigsmakten avser tiden till och med budgetåret 1962/63. Med anledning härav utverkade jag, som förut nämnts, Kungl. Maj:ts be-myndigande att tillkalla en kommitté för att utreda försvarets allmänna inriktning, omfattning och kostnader för tiden efter innevarande budgetår. Jag har i det föregående redogjort för de förslag rörande det militära försvaret som framlagts av denna utredning, 1962 års försvarskommitté.

Huvudpunkterna i försvarskommitténs förslag vill jag sammanfatta sålunda.

Den utrikes- och militärpolitiska, militärtekniska och strategiska utvecklingen ger enligt försvarskommitténs mening icke anledning att frångå huvudpunkterna i den allmänna målsättning för vårt försvar som varit riktgivande för riksdagens försvarsbeslut år 1958 och senare. Denna målsättning bör alltjämt vara utgångspunkt för den fortsatta utvecklingen av försvarsorganisationen. Försvarskommittén understryker, att krigsmakten i första hand skall verka fredsbevarande och att i krig invasionsförsvar skall vara krigsmaktens huvuduppgift.

Försvarskommittén förordar ett bibehållande av den sedan år 1958 tillämpade ordningen med fleråriga försvarsbeslut. Kommittén föreslår vidare, att nu aktuellt beslut skall omspänna de närmaste fyra budgetåren. Kravet på kontinuitet förutsätter emellertid enligt kommitténs mening, att planeringen fortsättes även för tiden efter den tidrymd som omfattas av det politiska försvarsbeslutet.

Försvarskommittén framhåller, att olika utvecklingslinjer för krigsmaktens utformning och sammansättning är möjliga och att det fortlöpande studiearbetet inom krigsmakten därför bör inriktas på att penetrera flera alternativa lösningar beträffande den framtida utformningen av krigsmakten. Kommittén framhåller som angeläget att frågan om avvägning mellan kvalitet och kvantitet därvid ägnas fortlöpande uppmärksamhet och betonar vikten av att de kvalitativa kraven på ett vapensystem ej ställs högre än som betingas av den uppgift som avses för systemet. När det gäller avvägningen inom kostnadsramen mellan skilda ändamål har försvarskommittén i princip inte funnit anledning frångå överbefälhavarens förslag men betonar, att förskjutningar kan bli nödvändiga.

Det är enligt kommitténs mening önskvärt, att statsmakterna i god tid före fyraårsperiodens slut låter företaga nya utredningar rörande försvarets totalkostnader för kommande år. För att förbereda ifrågavarande utredningar bör det militära utredningsarbetet bedrivas så att fullständigt underlag föreligger för ett kommande ställningstagande till olika kostnadsalternativ utformade bland annat enligt de på försvarskommitténs uppdrag utarbetade alternativen »3 600» och »3 460».

Kommittén föreslår, att basbeloppet för budgetåret 1963/64 — i 1962 års priser och löneläget för statsanställda från och med den 1 januari 1963 — bestäms till 3 780 miljoner kronor. Till det angivna basbeloppet skall årligen läggas 2 1/2 % för teknisk utveckling. Försvarskommittén har vidare förutsatt att löne- och prisförändringar skall beaktas enligt för närvarande gällande grunder. Likaså har kommittén utgått från att hittillsvarande normer för reglering av kostnadsramen med hänsyn till besparingar eller nya fredsuppgifter skall bibehållas.

Som grund för sina förslag har försvarskommittén redovisat bedömanden av den utrikespolitiska, militärpolitiska och militärtekniska utvecklingen samt av de samhällsekonomiska och statsfinansiella förutsättningarna för de närmaste åren.

Kommittén konstaterar, att de djupgående motsättningarna mellan stormakterna icke kunnat elimineras och att de stora tvistefrågorna dem emellan kvarstår olösta. Risker för krig, som berör Nordeuropa, kan icke utslutas. Sverige måste bevara sin utrikespolitiska handlingsfrihet och klargöra sin vilja att i enlighet med sin alliansfria politik ej ställa sitt territorium till någon stormakts förfogande. Ett försvar som skapar tilltro till vår förmåga härutinnan måste bibehållas. Vid försvarsplaneringen på längre sikt bör resurserna avvägas mot bakgrund av det allttjämt bestående osäkra världsläget. Den militärtekniska utvecklingen har fortsatt, sannolikt i snabbare takt än man förutsåg för några år sedan. Liksom tidigare är utvecklingen mest påtaglig när det gäller kärn- och robotvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. Det bör dock observeras, att stormaktsblockens resurser i stor utsträckning utnyttjas för strategiska stridsmedel vilkas användande för ett anfall på Sverige i många lägen ter sig mindre sannolikt. Vi har enligt kommitténs mening goda tekniska förutsättningar att följa med i utvecklingen och bygga upp ett efter våra förhållanden effektivt försvar.

Från samhällsekonomisk synpunkt bedöms, på grundval av 1959 års långtidsutrednings prognos om produktivitetsökningen, ett genomförande av försvarskommitténs förslag icke innebära någon alltför betungande börda. Kommittén, som understryker osäkerheten i utgångsvärdena för prognoserna, har emellertid ansett det nödvändigt att iaktta försiktighet vid bestämmandet av försvarsutgifterna. När det gäller det statsfinansiella läget uttalar kommittén, att detta alltid måste präglas av ovisshet och att kommittén tagit hänsyn härtill vid prövning av försvarskostnadernas framtida utveckling.

Försvarskommittén förutsätter att den sedan år 1958 gällande allmänna målsättningen skall upprätthållas. Kommittén understryker att i krig invasionsförsvar skall vara krigsmaktens huvuduppgift. Vidare uttalar kommittén att för att uppfylla den allmänna målsättningen det är nödvändigt att krigsmakten är allsidigt uppbyggd och dess delar väl avvägda mot var-

andra. Vår försvarsmakt bör byggas upp för att utan luckor i systemet kunna motstå ett antal angreppsformer med sinsemellan gradvis ökad intensitet och omfattning så långt våra resurser medger.

Den allmänna målsättningen anses emellertid inte tillräcklig som underlag för planeringen inom krigsmakten. Härför har det ansetts erforderligt att de operativa uppgifterna preciseras i en operativ målsättning. I anslutning härtill anför kommittén bl. a. att det ankommer på statsmakterna att avgöra vilka ekonomiska resurser och därmed vilken omfattning i fråga om förband m. m. som krigsmakten mot bakgrund av den allmänna målsättningens krav bör ha. Som underlag härför fordras en bedömning av vilka operativa uppgifter krigsmakten skall lösa.

Försvarskommittén anser, att den allmänna målsättningen kräver att bevakning och försvar mot mindre företag skall kunna organiseras inom landet i dess helhet. De rörligare stridskrafterna skall kunna koncentreras till de delar av landet som är mest hotade i det aktuella läget. Försvarskommittén bedömer det nödvändigt och i flertalet sannolika lägen möjligt att krigsmakten skall kunna avvärja en stort upplagd invasion över havet eller landgränsen samt i samband därmed insätta luftlandsättningar och samtidigt upprätthålla ett segt försvar mot andra invasionsföretag. Försvarskommittén betonar emellertid att planläggningen måste vara flexibel.

För egen del vill jag betona det omedelbara samband som på olika sätt råder mellan utrikespolitik och försvarspolitik. En bedömning av den politiska händelseutvecklingen i vår omvärld och av riskerna för att Sverige skall bli utsatt för militär aggression eller hot om sådan måste jämte de ekonomiska och personella förutsättningarna vara avgörande vid bestämmandet av vårt försvars omfattning och utformning. Alltjämt kan krigsriskerna inte uteslutas för Europas och därmed inte heller för vårt eget vidkommande. Motsättningarna mellan maktblocken är djupgående och torde bli bestående för överskådlig tid. Betydande tvistefrågor är fortfarande olösta. Allvaret i situationen understryks av att upprustningen i såväl öst som väst är så omfattande att den snarast har karaktären av kapprustning. Koncentrationen i Europa av krigsorganiserade, stående styrkor med hög beredskap är påtaglig.

Likväl finns det inte anledning att se enbart till dessa oroande sidor av världsläget. Under inflytande av maktbalansen i stort mellan de dominerande stormakterna söker man uppenbarligen lösa problemen på politisk väg och undvika situationer, där motparten kan känna sig tvungen att använda våld. Utvecklingen i Berlinfrågan synes intill nu ha präglats av en sådan strävan. På båda sidor har ansträngningar gjorts för att få avgörande inflytande över svårkontrollerbara faktorer som innesluter krigsrisker. Karakteristiskt synes vara att de stormakter som förfogar över resurser till oinskränkt kärnvapenkrig mot varandras territorier på olika sätt

söker begränsa riskerna för att krig uppkommer genom misstag eller felbedömningar.

Av intresse är också att notera den strävan att ge ökad stabilitet och bredd åt maktbalansen som alltmer synes vara vägledande för stormakterna. Pågående förändringar i baspolitiken är ett uttryck härför. För att bl. a. öka skyddet mot överraskande anfall görs baseringen av strategiska vapen och terrorvapen allt mindre sårbar. I stabiliserande riktning verkar också försöken att få till stånd mera av maktbalans på lägre nivåer än supervapnens.

Dessa allmänna, differentierade drag i utvecklingen ger de grundläggande betingelserna för vår utrikes- och försvarspolitik. Maktbalansen mellan de stora verkar krigsavhållande i stort, en inverkan som anses bli förstärkt med tilltagande soliditet och allsidighet i de stridskrafter som konstituerar denna balans. Med hänsyn härtill och till de speciella förhållanden som präglar de dominerande motsättningarna i Europa synes här begränsade krig mindre sannolika.

Nu liksom tidigare bedömes krigsriskerna för vårt lands vidkommande främst vara förbundna med en storkonflikt i vår närhet. Faran för en sådan konflikt kan, trots motverkande faktorerers inverkan, inte uteslutas. Innehavet av svenskt territorium kan under nuvarande militärpolitiska förhållanden inte antas vara något absolut nödvändigt för någotdera maktblocket i en storkonflikt. Vi måste på allt sätt söka vidga de möjligheter vi således kan bedömas ha att stå utanför en sådan konflikt. Alliansfriheten — syftande till neutralitet i krig — är härvid en första förutsättning. Den måste emellertid vara underbyggd av ett försvar som såväl inom landet som i vår omvärld skapar tilltro till vår förmåga att avvisa varje eventuellt krav från stormakternas sida på att komma i besittning av och utnyttja svenskt territorium. Trots den vapentekniska utvecklingen och maktkoncentrationen är det alltfört och för överskådlig tid möjligt för oss att vidmakthålla och utveckla ett försvar, som effektivt motverkar försök att besätta och utnyttja vårt land eller delar därav. Detta gäller särskilt vid en storkonflikt, då båda huvudmotståndarna har begränsade resurser vid sidan om dem som bindes för de primära operationerna. En på detta sätt konsekvent genomförd utrikes- och försvarspolitik bör verksamt bidra till att hindra uppkomsten av misstro mot fastheten i vår neutralitetspolitik eller av förväntningar om medgivanden.

Vår utrikes- och försvarspolitik har till mål att skydda vår egen säkerhet och bidra till fredens bevarande. Denna fredspolitik är inte bara av fundamental betydelse för vårt eget land utan är, enligt vårt bedömande, även ett bidrag till stabiliteten i Norden. Den kompletteras med de ansträngningar som från svensk sida görs för att inom ramen för Förenta Nationernas verksamhet trygga världsfreden på längre sikt. De förslag jag

i det följande framlägger måste ses mot bakgrunden av de grundläggande värderingar som här i grova drag tecknats.

Försvarskommittén har tagit upp frågan om en allmän målsättning för totalförsvaret. Jag delar kommitténs uppfattning, att en sådan målsättning bör anges, varvid begränsning bör ske till vissa grundprinciper, som bör gälla på lång sikt.

Totalförsvarets främsta uppgift är att vara så förberett för kriget, att det verkar fredsbevarande. Totalförsvaret måste därför snabbt kunna höja beredskapen och utveckla full styrka. Det skall ge uttryck åt vårt folks vilja att bevara landets frihet och vår motståndskraft mot påtryckningar.

Skulle vi likväl utsättas för angrepp, är det krigsmaktens uppgift att möta detta och förhindra att svenskt territorium besätts. Civiltförsvarets huvuduppgift är att skydda befolkning och egendom mot skador av fientliga anfall samt att rädda överlevande vid sådana anfall. Folkförsörjningen i vidaste bemärkelse skall tryggas genom det ekonomiska försvaret. Det psykologiska försvarets uppgift är att vidmakthålla en fast försvarsvilja och motståndanda.

Sjukvård, socialvård, polisväsendet, kommunikationer och annan samhällelig verksamhet anpassas med hänsyn till inriktningen av de samlade försvarsansträngningarna.

Totalförsvarets olika delar samverkar och understödjer varandra så, att största försvarseffekt ernås.

Den sedan år 1948 för krigsmakten gällande allmänna målsättningen, som senast bekräftats vid 1958 och 1961 års riksdagar, bör bibehållas och alljämt vara utgångspunkt för krigsförberedelsearbetet och den fortsatta utvecklingen av försvarsorganisationen. Detta innebär bl. a., att försvarskrafterna bör utformas så att en angripare i det längsta hindras få fast fot på svensk mark och att varje del av landet skall försvaras. Jag kan ansluta mig till kommitténs bedömning att det föreligger behov av en operativ målsättning för krigsmakten som underlag för planeringen. En sådan måste fastställas mot bakgrund av bl. a. det rådande militärpolitiska läget och en så långt möjligt realistisk bedömning av en angripares sannolika insats mot oss. Om detta underlag förändras i det ena eller andra avseendet, vilket snabbt kan bli fallet, kan det bli nödvändigt att omarbete gällande operativa målsättning.

I detta sammanhang vill jag understryka betydelsen av de studier och det prognosarbete som myndigheterna utför. Med utnyttjande av modern teknik och metodik har ett förbättrat underlag framtagits för de ställnings-taganden och bedömanden som nu görs. Men det är inte möjligt att nå fram till preciserade bestämmningar av den omfattning och karaktär anfall mot

vårt land kan tänkas få. Själva underlaget för sådana beräkningar är i flera avseenden osäkert och utgör bedömningar snarare än fakta. I väsentliga sammanhang tvingas man använda alternativa räkneexempel. Det är med hänsyn härtill inte heller möjligt att exakt ange vilka egna försvarsresurser som vid anfall på vårt land tryggar avvärjning eller endast möjliggör fördröjning. Det råder helt naturligt ett allmänt samband mellan resurser och målsättning. Men någon precisering eller fastläsning är varken möjlig eller önskvärd.

Vid bestämmandet av operativ målsättning måste hänsyn tas till de ekonomiska resurser som statsmakterna — mot bakgrund av den allmänna målsättningen och en allmän bedömning av vilka operativa uppgifter som krigsmakten skall lösa — avdelat för försvaret. En sådan allmän bedömning har gjorts av försvarskommittén. Vad denna därvidlag uttalat kan jag ansluta mig till. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överbefälhavaren bestämma den operativa målsättningen.

Försvarskommittén föreslår, att den sedan år 1958 tillämpade principen med fleråriga försvarsbeslut bibehålls. Mot försvarskommitténs förslag i denna del har jag icke någon erinran. Övertygande skäl talar för att en sådan ordning ger största försvarseffekt av tilldelade ekonomiska och personella resurser. I sammanhanget behandlar kommittén spørsmålet om flerårsbeslut försvårar möjligheterna att anpassa verksamheten inom det militära försvaret till det aktuella konjunkturläget. Enligt kommitténs mening ger nuvarande system möjligheter till konjunkturanpassning. Möjligheterna härtill begränsas dock — förutom av den försvarspolitiska målsättningen — av de långa konstruktionstiderna i fråga om viktig teknisk materiel. Kommittén erinrar om att önskemål vid flera tillfällen framställts om en reserv av färdigprojekterade byggnads- och anläggningsobjekt, vilken skulle användas i konjunkturpolitiskt syfte. Förutsättningarna för en motsvarande reserv av sysselsättningsobjekt även på andra områden bör enligt kommittén inventeras. Jag anser det angeläget att en sådan undersökning kommer till stånd. Den synes lämpligen kunna utföras genom försorg av överbefälhavaren med biträde av försvarets förvaltningsdirektion.

En viss anpassning till konjunkturpolitiken kan åstadkommas genom att anslag och beställningsbemyndiganden hålles till Kungl. Maj:ts disposition och ställes till myndigheternas förfogande vid lämplig tidpunkt. Dylika åtgärder har i viss utsträckning vidtagits under de senaste budgetåren. Jag förutsätter, att en dylik ordning skall tillämpas även fortsättningsvis.

Försvarskommittén understryker vikten av att kostnadsramen inte rubbas med hänsyn till skiftande tendenser i det utrikes- och militärpolitiska läget. Förändringar av kostnadsramen kan, under den period ett långsiktigt beslut avser, inte tillåtas annat än i exceptionella lägen. Jag vill understryka vikten av detta och erinra om att jag till 1962 års statsverksproposition uttalade, att principbeslut av 1958 och 1961 års typ grundar sig på

bedömningen, att de avgörande motsättningarna stormakterna emellan kommer att bestå under överskådlig tid. Mot denna bakgrund bör därför de grundläggande principbesluten om försvarets utformning på längre sikt respekteras oavsett om avspänning eller tilltagande motsättningar för stunden sätter sin prägel på den utrikespolitiska situationen. Och när sådana beslut fattas måste strävan vara att dra slutsatser om försvarets storlek och inriktning mot bakgrunden av mera långsiktiga tendenser inom den internationella politiken och strategien.

Försvarskommitténs förslag att ett beslut om ekonomisk ram för det militära försvaret skall omspänna de närmaste fyra budgetåren ger jag min anslutning. Kravet på fasthet och långsiktighet tryggas, när den ekonomiska ramen anges för en inte alltför kort period. Men samtidigt får inte bundenheten sträcka sig längre än att rimlig anpassning kan ske till ett efter hand förändrat läge. Jag kan också ansluta mig till kommitténs uppfattning beträffande den principiella konstruktionen av en kostnadsram för det militära försvaret. Enligt kommitténs mening bör kostnadsramen innefatta alla utgifter för det militära försvaret. Kostnadsramen bör vidare vara så utformad att en oförändrad försvareffekt kan erhållas under de budgetår kostnadsramen gäller (jfr prop. 1958: 110, s. 96). Detta har med nuvarande ordning åstadkommits genom dels årligt tillägg för teknisk utveckling, dels hänsynstagande till pris-(löne-)förändringar, dels ock beaktande av förändrade uppgifter o. dyl.

Kostnadsramen för det militära försvaret omfattar för närvarande dels utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, dels försvarsdepartementets kapitalbudget inklusive kapitalinvesteringar i försvarets fabriksfond. Försvarskommittén har, som tidigare nämnts, föreslagit att investeringar i fabriksfonden icke skall inräknas i ramen för det militära försvaret. Jag ansluter mig till detta förslag. I övrigt har kommittén icke funnit påkallat att föreslå några förändringar i fråga om innehållet i kostnadsramen.

Försvarskommittén har icke funnit skäl föreslå några ändringar i de riktlinjer som gäller beträffande i vilka fall medelsanvisning bör ske utanför försvarets kostnadsram. Enligt min mening är detta ändamålsenligt med hänsyn till att någorlunda fast praxis ännu inte hunnit utbildas. Detta torde ej heller vara möjligt med mindre riktlinjerna bibehålles oförändrade under några år. Av aktuella ärenden i detta hänseende är flertalet mark- och byggnadsärenden. Försvarskommittén anser att i dessa ärenden väsentligen två förutsättningar måste uppfyllas för att kostnaderna skall läggas utanför ramen. Det måste sålunda visas *dels* att ett omedelbart, adekvat samband föreligger mellan vad som avstås och vad som måste nyanskaffas, *dels* att nyanskaffningen ej är föranledd av militära skäl. När det gäller omdispositioner som betingas av önskemål att tillgodose kommunernas m. fl. behov för exploatering bör man emellertid enligt försvars-

kommitténs mening icke ställa kraven på bevisning i sistnämnda hänseende alltför höga. Mot kommitténs förslag i denna fråga har jag icke någon erinran.

När det gäller den framtida utformningen av krigsmakten tar försvarskommittén upp några fundamentala problem. Kommittén pekar på att olika utvecklingslinjer är möjliga och framhåller vikten av att vid avvägningen mellan kvalitet och kvantitet de kvalitativa kraven ej ställs högre än som betingas av den uppgift som avses för ett visst vapensystem. Vidare bör vid studiearbetet flera alternativa lösningar av frågan om val av optimal strategi och taktik penetreras och därmed krigsmaktens framtida utformning. Jag anser dessa kommitténs påpekanden vara mycket betydelsefulla. För egen del vill jag i anslutning härtill framföra följande.

Vid utredningsverksamheten inom krigsmakten är det väsentligt att studiearbetet bedrivs med olika grundläggande förutsättningar för angriparens strategi och taktik. Detta gäller bl. a. det strategiska målet för en angripares aggression mot vårt land samt bedömningen av vilken tid som åtgår och vilka territoriella vinster som erfordras för att målet skall anses vara nått. Men variationen i förutsättningarna bör också gälla de medel en angripare kan tänkas använda för att nå det antagna målet. Frågan om olika bekämpningsmetoder hör till detta problemkomplex. När det gäller utformningen av krigsmakten och principer för försvarets förande uppställer sig bl. a. frågorna på vilket avstånd från vårt territorium vår bekämpning skall, sedan Sverige anfallits, sättas in samt vilken uthållighet och vilken beredskap som bör eftersträvas. Vid studierna bör enligt min mening ingångsvärdena varieras även för dessa faktorer. När det gäller värderingen av studieresultaten bör dessa ställas i relation endast till de sannolikaste krigsfallen, som främst bör vara dimensionerande för krigsmaktens utformning och omfattning. Det är angeläget att ett realistiskt underlag skapas för den prioritering som en begränsad kostnadsram ofrånkomligen framtvingar. Härvidlag har försvarskommittén bland annat anfört att stridsenheternas effekt i invasionsförsvaret bör vara avgörande för deras prioritering och i detta vill jag helt instämma. Jag vill också peka på betydelsen av realistiska utgångspunkter i fråga om kostnaderna för olika vapensystem.

Jag kan förorda, att en kostnadsram för det militära försvaret under budgetåren 1963/67 bestämmes i enlighet med de riktlinjer som försvarskommittén framfört. Basbeloppet för budgetåret 1963/64 bör alltså bestämmas till 3 780 miljoner kronor i 1962 års priser och med beaktande av 1963 års löneläge för statsanställda. Detta innebär i förhållande till innevarande budgetår en reell höjning av basbeloppet med — förutom stegringen till följd av inträffade pris- och lönestegringar — 222 miljoner kronor.

Till det angivna basbeloppet skall årligen läggas 2 ½ % för teknisk utveckling. Löne- och prisförändringar förutsätts skola beaktas enligt för närvarande gällande grunder, liksom hittillsvarande normer för reglering av kostnadsramen med hänsyn till besparingar eller nya fredsuppgifter skall bibehållas.

Den föreslagna kostnadsramen bör göra det möjligt att fortsätta arbetet på att successivt modernisera och förbättra våra krigsförbands materiel. De enskilda förbandens stridseffekt bör kunna höjas genom ökad eldkraft, ökad rörlighet och förbättrat skydd. Begränsning av krigsorganisationens omfattning blir i huvudsak erforderlig endast i sådana fall där kvalitetskraven måst sättas särskilt höga och kostnadsutvecklingen till följd därav nödvändiggör att antalet enheter efter hand något minskas. Jag anser i likhet med försvarskommittén, att med den föreslagna kostnadsramen skapas ekonomiska förutsättningar för att under de närmaste fyra åren ernå en försvarseffekt som i varje fall ej är lägre än den som bedömdes erforderlig år 1958 för att på längre sikt fylla målsättningen.

Mot vad försvarskommittén föreslagit beträffande den principiella inriktningen av långsiktsplaneringen inom krigsmakten har jag icke någon erinran. Självfallet innebär denna långsiktsplanering inte någon bindning av kostnadsramen efter budgetåret 1966/67. Jag kan ansluta mig till kommitténs förslag att uppskjuta ställningstagandet till vissa av överbefälhavaren förutsatta objekt uppgående till ca 65 miljoner kronor per år. Sålunda bör begränsningar göras i materielanskaffningen för pansartrupperna samtidigt som ytterligare en infanteribrigad omorganiserar för tjänst i övre Norrland. Ställningstagande bör vidare kunna anstå beträffande ifrågasatta nya ubåtsjaktenheter och flygande radarstationer. Kommittén har också ansett det kunna anstå med vissa byggnads- och anläggningsarbeten för totalt ca 20 miljoner kronor per år. Kommittén har emellertid bedömt att vissa av nämnda arbeten kan komma att utföras för avhjälpande av inträffad arbetslöshet.

Anskaffningsverksamheten under den närmaste fyraårsperioden bör såsom försvarskommittén förutsatt inriktas efter en kostnadsram med basbeloppet 3 780 miljoner kronor för budgetåret 1963/64.

Försvarskommittén har understrukit att statsmakterna vid sitt ställningstagande till försvarskostnadernas storlek efter utgången av den fyraårsperiod kommittéförslaget omfattar skall vara helt obundna. Anskaffningsverksamheten skall därför enligt kommittén inriktas efter en kostnadsram med basbeloppet 3 780 miljoner kronor för budgetåret 1963/64. Detta medför enligt min mening, att vid nyanskaffning måste tillses att utrustning endast skaffas till sådana enheter som på längre sikt bedömes kunna vidmakthållas inom den angivna kostnadsramen. Åtgärder bör också vidtas för att endast sådana enheter organiseras som kan erhålla fullständig utrustning. Anskaffningarna bör med andra ord ske med sikte på

att de olika komponenterna i den organisation som kan rymmas inom anskaffningsramen på ett ändamålsenligt sätt avvägs mot varandra. Att ställning nu ej tas till vissa objekt som förutsatts inom den av överbefälhavaren utredda kostnadsramen 3 600 innebär inte att försvarsorganisationen får en skev sammansättning som nödvändiggör anskaffningsbeslut vid en senare tidpunkt. — Den planering för en högre kostnadsnivå som förutsatts av försvarskommittén bör enligt min mening ha till följd, att enheter som vid en lägre kostnadsram bör utgå ur organisationen bibehållas under fyraårsperioden. Kostnader för omsättning av sådana enheters utrustning måste emellertid undvikas.

Försvarskommitténs förslag avser, såsom anförts, budgetåren 1963/67. Enligt kommitténs mening bör statsmakterna i god tid före fyraårsperiodens slut låta företaga nya utredningar rörande försvarets totalkostnader för kommande år, varvid såväl basbeloppens som utvecklingsprocentens storlek bör övervägas. Mot försvarskommitténs förslag i denna del har jag icke någon erinran. För att förbereda dessa utredningar bör enligt försvarskommitténs mening det militära utredningsarbetet bedrivas så att underlag föreligger för ett kommande ställningstagande till olika kostnadsalternativ utformade bland annat enligt alternativen »3 600» och »3 460». Härvid bör beaktas de av försvarskommittén anförda synpunkterna på alternativa utvecklingslinjer inom olika kostnadsramar. Jag ansluter mig till kommitténs förslag och understryker vikten av att handlingsfriheten effektivt upprätthålles efter utgången av den nu aktuella fyraårsperioden.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till den avvägning mellan försvarsgrenarna och den utveckling inom krigsmakten under den närmaste fyraårsperioden, som försvarskommittén förutsatt. Av särskild vikt är härvid, att stridsenheterens effekt och allsidiga användning i invasionsförsvaret tillmäts avgörande betydelse vid prioriteringen. Jag vill därför understryka värdet av att ytterligare en infanteribrigad omorganiseras för tjänst i övre Norrland och att mark- och kustförsvarets eldunderstöd förstärkes. Detta bör kunna ske genom att nästa skolflygplan utrustas så, att det blir användbart som ett lätt attackflygplan för samverkan med arméstridskrafter främst i övre Norrland och med marinstridskrafter i anslutning till vår kust. Som försvarskommittén framhållit, bör dock den gjorda avvägningen inte betraktas som fastlåst. Förskjutningar inom ramen kan bli nödvändiga; inte minst den relativt långa period försvarsbeslutet avser aktualiserar en viss anpassningsbarhet. Vid den fortsatta planeringen inom försvarsöverenskommelsens ram bör strävan vara att ytterligare förbättra invasionsförsvarets effekt och allsidighet. Särskild uppmärksamhet bör enligt min mening vid det fortsatta planeringsarbetet ägnas åt att tillse att tillräckliga markstridskrafter står till förfogande för försvaret av vårt territorium.

När det gäller luftförsvarets framtida utformning kan jag ansluta mig till vad försvarskommittén anfört. Jag vill särskilt understryka angelägenheten av att vid utvecklingen av flygplan 37 prestandakraven avpassas så att man inom fastlagd kostnadsram erhåller ett från operativ synpunkt tillräckligt antal flygplan.

I detta sammanhang torde jag få beröra vissa förslag avseende värnpliktskontingentens storlek, som framlagts av 1954 års utredning rörande totalförsvarets personalbehov (jfr prop. 1963: 1, bil. 6, s. 15). Utredningen har föreslagit att principbeslut snarast fattas om att framdeles höja inskrivningsåldern från 18 år till 19 år. För egen del vill jag emellertid härvidlag avvakta vad 1960 års värnpliktsutredning kan komma att föreslå.

	Armén	Marinen	Flygvapnet	Gemensamt	Summa
<i>A. Militära försvaret</i>					
Kostnadsram för driftbudget och kapitalbudget 1963/64 Härtill kommer	1 214,3	505,5	1 443,0	731,583	3 894,383
<i>B. Flygtekniska försöksanstalten</i>					10,950
<i>C. Investeringar i försvarets fabriksfond</i>					13,800
Totalt för försvarsdepartementet					3 919,133

Utredningen behandlar vidare frågan om metoder för att vid behov maximera utbildningskontingenten genom att undanta en del krigsdugliga värnpliktiga från all utbildning i fred, d. v. s. tillämpa kategoriklyvning. Utredningen anser, att ingen lämplig metod härför finnes utan anvisar en annan utväg. För egen del vill jag erinra om att enligt den allmänna målsättning för krigsmakten, som innefattas i det förslag om försvarets framtida utformning jag nu framlägger, varje vapenför man som icke bindes av andra för totalförsvaret viktiga uppgifter bör sättas i stånd att delta i det militära försvaret. Jag finner det därför inte aktuellt att närmare pröva metoderna för kategoriklyvning.

Jag övergår här efter till kostnadsfördelningen mellan olika komponenter inom det militära försvaret. För budgetåret 1963/64 förutsätter jag icke någon ändring av det sammanlagda belopp, 3 919,1 miljoner kronor, för försvarsdepartementets driftbudget och kapitalbudget som anmälts i årets statsverksproposition (bil. 6, s. 13). Beloppet bör fördelas enligt följande tablå (se s. 62).

¹ Härav 1,6 mkr för byggnadsarbeten vid flygtekniska försöksanstalten.

² Utanför ramen har tillagts 3,6 mkr. på armén och 103,283 mkr på gemensamt.

I anslutning till tablån vill jag nämna, att överföringar till fastighetsfonden nödvändiggjorts av den höjning av ersättningsanslaget till kasernbyggnaders delfond som föreslagits i propositionen 1963:44 (jfr s. 18). För att upprätthålla underhållsvolymen på längre sikt erfordras överföringar jämväl följande budgetår under perioden. Jag räknar vidare för budgetåret 1963/64 med att medel för truppbefästningar skall upptas bland gemensamma ändamål.

Den fortsatta planeringen bör ske med utgångspunkt i de ramar som sålunda angivits för budgetåret 1963/64. Jag räknar för budgetåret 1964/65 med följande kostnadsramar för försvarsgrenarna: armén 1 247 miljoner kronor, marinen 520 miljoner kronor, flygvapnet 1 470 miljoner kronor och därefter en årlig ökning i stort sett lika med utvecklingsprocenten. — För gemensamma ändamål förutsätter jag en kostnadsram av 638 miljoner kronor och en årlig ökning med ca 10 miljoner kronor.

De kostnadsramar för materielanskaffning som föreslås i det följande har uppgjorts med utgångspunkt i de angivna kostnadsramarna för försvarsgrenarna. Utrymmet för materielanskaffning har härvid bedömts med hänsyn till sannolik personalutveckling, framlagda investeringsplaner, bedömt underhållsbehov m. m. De av försvarsgrenscheferna framlagda förslagen beträffande anskaffningsverksamhetens inriktning är — med hänsyn till den begränsade tid som stått till förfogande för utarbetande av planerna — i vissa hänseenden preliminära. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter en tekniskt-ekonomisk överarbetning på grundval av förslag av vederbörande myndigheter reglera hur anskaffningsverksamheten inom kostnadsramarna skall inriktas.»

Utskottet. Giltighetstiden för gällande försvarsöverenskommelse utlöper med innevarande budgetår. För att utreda och avgiva förslag rörande försvarskostnaderna för tiden därefter tillkallades i slutet av år 1961 en parlamentarisk utredning, 1962 års försvarskommitté, som den 22 november 1962 meddelade, att den enats om en kostnadsram för det militära försvaret för fyraårsperioden 1963/67 och den 6 februari 1963 redovisade sina överväganden och förslag till försvarets framtida utformning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse, att det lyckats försvarskommittén att åstadkomma en samförstånds lösning i försvarsfrågan, uppbyten av de fyra demokratiska partierna. Det är enligt utskottets mening en nationell tillgång att försvarsfrågan ånyo kunnat lyftas över partigränserna och det är samtidigt en manifestation utåt av vår vilja att försvara vår frihet och vårt oberoende.

Den nu föreliggande propositionen grundar sig på försvarskommitténs förslag.

Försvarskommittén har som utgångspunkter vid bestämmandet av försvarsutgifterna redovisat sina bedömanden av de senaste årens utrikes- och militärpolitiska förhållanden, den militärtekniska utvecklingen samt de

samhällsekonomska och statsfinansiella förutsättningarna. I väsentliga avseenden har kommittén konstaterat, att bedömningarna bli desamma som år 1958. Det allmänna världspolitiska läget har icke förbättrats. Övervägande skäl tala för att terrorbalansen kommer att bestå under den tid, som nu kan överblickas. Den medför icke att risken för begränsade krig avtagit. Den strategiska utvecklingen tenderar snarare att öka risken härför. Den militärtekniska utvecklingen har fortskridit sannolikt i snabbare takt än man förutsåg för några år sedan. Från samhällsekonomska synpunkt bedöms på grundval av 1959 års långtidsutrednings prognos om produktivitetsökningen åren 1960—1965 ett genomförande av försvarskommitténs förslag icke innebära någon alltför betungande börda. Vad gäller det statsfinansiella läget uttalar kommittén, att detta alltid måste präglas av ovisshet och att kommittén tagit hänsyn härtill vid prövningen av försvarskostnadernas framtida utveckling.

Utskottet kan i likhet med departementschefen i stort ansluta sig till dessa allmänna bedömningar.

Utskottet delar försvarskommitténs och departementschefens uppfattning om att en allmän målsättning bör anges för totalförsvaret och har icke något att erinra mot vad departementschefen i detta sammanhang anfört.

I likhet med försvarskommittén har departementschefen understrukt, att den sedan år 1948 för krigsmakten gällande allmänna målsättningen, som senast bekräftats vid 1958 och 1961 års riksdagar, bör bibehållas och alltför vara utgångspunkt för krigsförberedelsearbetet och den fortsatta utvecklingen av försvarsorganisationen. Utskottet kan ansluta sig härtill liksom också till kommitténs och departementschefens bedömning, att det därutöver föreligger behov av en operativ målsättning för krigsmakten som underlag för planeringen. I detta hänseende har kommittén erinrat om den redovisning av de operativa möjligheterna, som återgavs i Kungl. Maj:ts proposition 1958: 110 och som lämnades utan erinran av riksdagen och utgör ett uttryck för den hittills gällande operativa målsättningen.

I anslutning härtill har försvarskommittén återgivit den operativa målsättning, som enligt överbefälhavaren skulle kunna upprätthållas enligt kostnadsramen 3 600 milj. kr. (i 1961 års prisläge) samt för egen del uttalat, att den allmänna målsättningen krävde att bevakning och försvar mot mindre företag skulle kunna organiseras inom landet i dess helhet. De rörliga stridskrafterna skulle kunna koncentreras till de delar av landet, som vore mest hotade i det aktuella läget. Kommittén bedömde det nödvändigt och i flertalet sannolika lägen möjligt, att krigsmakten skulle kunna avvärja en stort upplagd invasion över havet eller landgränsen samt i samband därmed insätta luftlandsättningar och samtidigt upprätthålla ett segt försvar mot andra invasionsföretag. Kommittén ville emellertid betona, att planläggningen måste vara flexibel. Kommittén förutsatte vidare, att den sedan år 1958 gällande målsättningen skulle upprätthållas.

Departementschefen har i anledning härav framhållit, att vid bestäm-

mandet av operativ målsättning hänsyn måste tagas till de ekonomiska resurser, som statsmakterna -- mot bakgrund av den allmänna målsättningen och en allmän bedömning av vilka operativa uppgifter som krigsmakten skulle lösa -- avdelat för försvaret. Departementschefen erinrar i samband därmed om att försvarskommittén gjort en sådan bedömning. Vad denna därvid uttalat kunde departementschefen ansluta sig till.

Även utskottet anser sig kunna uttala sin anslutning till försvarskommitténs sålunda gjorda ståndpunktstaganden. Vid sådant förhållande synas motionerna I: 704 och II: 861 få anses besvarade.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka, att den operativa målsättningen måste förutsätta en så långt möjligt realistisk beräkning av en angripares sannolika insats mot oss och att det icke är möjligt att exakt ange vilka egna försvarsresurser, som vid anfall mot vårt land trygga avväjning eller möjliggöra endast fördröjning.

Vid statsmakternas bestämmande av den operativa målsättningen kan det enligt utskottets mening självfallet endast komma i fråga, att riksdagen anger de operativa uppgifter *i stort* som krigsmakten skall kunna fullgöra med till förfogande ställda resurser. Vilka uppgifter krigsmakten tilldelas i den aktuella krigsplanläggningen, hur densamma skall bedrivas och vilka förberedelser som enligt denna skola vidtagas för försvar av olika delar av landet vid olika tänkbara angreppsalternativ böra lika litet som tidigare på förhand fastställas av riksdagen. En redovisning och en precisering i nämnda hänseenden kan dessutom av sekretesskäl icke ifrågakomma. Utskottet har därför intet att erinra emot att sistnämnda operativa uppgifter, vilka departementschefen torde ha åsyftat i sitt uttalande om sättet för bestämmande av den operativa målsättningen, bestämmas av Kungl. Maj:t på förslag av överbefälhavaren.

I motionerna I: 704 och II: 861 har ifrågasatts, huruvida icke på grundval av 1948 års allmänna målsättning och de delar av den operativa målsättningen, som ange de operativa uppgifterna i stort, borde utformas en enda målsättning för krigsmakten. Även om det förslag som motionärerna angivit i detta syfte i allt väsentligt överensstämmer med statsmakternas tidigare uttalanden och beslut och också ger uttryck för grundtankarna i den nu träffade försvarsöverenskommelsen, torde, utöver vad utskottet ovan anfört, någon precisering från riksdagens sida i angivna hänseende för närvarande icke vara behövlig. Utskottet förutsätter därvid, att den av motionärerna önskade preciseringen av vad som kan anses ingå i gällande målsättning för krigsmakten överväges av Kungl. Maj:t för senare godkännande av riksdagen.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört och med hänvisning till den motivering, som åberopats till stöd för yrkandet i motionerna I: 690 och II: 844, torde desamma icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Erfarenheterna under de gångna åren synas utskottet ha klart styrkt be-

hovet av att bibehålla nuvarande ordning med flerårsbeslut inom en fastlåst kostnadsram. Det största värdet av ett sådant system torde vara, att man därigenom åstadkommer ett fast underlag för långtidsplanering inom krigsmakten och därmed största möjliga försvarseffekt av tilldelade ekonomiska och personella resurser.

En betydelsefull fråga är huruvida flerårsbeslut försvårar möjligheterna att anpassa statsutgifterna till det aktuella konjunkturläget. Försvarskommittén har ansett att så icke är fallet men framhållit att möjligheterna att åstadkomma konjunkturvariationer beträffande försvarsutgifterna dock begränsas — bortsett från den försvarspolitiska målsättningen — av de långa konstruktionstiderna i fråga om viktig teknisk materiel. Kommittén har härvid erinrat om att önskemål vid flera tillfällen framställts om en reserv av färdigprojekterade byggnads- och anläggningsobjekt, vilka skulle användas i konjunkturpolitiskt syfte, och funnit motiverat att en inventering göres beträffande förutsättningarna för en motsvarande reserv av selsättningsobjekt även på andra områden. Utskottet anser i likhet med departementschefen önskvärt, att en sådan undersökning kommer till stånd.

I likhet med vad som gällt under de senaste budgetåren bör, såsom kommittén framhållit, jämväl fortsättningsvis en viss anpassning av konjunkturpolitiken åstadkommas genom att anslag och beställningsbemyndiganden hållas till Kungl. Maj:ts disposition och ställas till myndigheternas förfogande vid lämplig tidpunkt.

Försvarskommittén har understrukit vikten av att kostnadsramen icke rubbas med hänsyn till skiftande tendenser i det utrikes- och militärpolitiska läget annat än i exceptionella lägen. Utskottet anser detta angeläget. De grundläggande principbesluten om försvarets utformning på längre sikt böra därför respekteras oavsett om — såsom kommittén framhållit — avspänning eller tilltagande motsättningar för stunden sätter sin prägel på den utrikespolitiska situationen.

Vad gäller den tidrymd, som ett försvarsbeslut bör avse, må erinras om att 1958 års försvarsbeslut omfattade tre budgetår, medan beslutet år 1961 endast ompände två budgetår. Utskottet anser, att kommittén anfört goda skäl för att ett beslut om ekonomisk ram för det militära försvaret bör omfatta de närmaste fyra budgetåren. Kraven på kontinuitet förutsätter emellertid, att planeringen fortsättes även för tiden efter den tidrymd, som ompännes av det politiska försvarsbeslutet.

Huvudsyftet med kostnadsramen för det militära försvaret sådan denna konstruerats sedan år 1958 är, som då framhölls av statsmakterna, att åstadkomma »ett rationellt utnyttjande av försvarsanslagen enligt en långsiktig planering». Detta innebär att kostnadsramen så utformas, att myndigheterna stimuleras att planera verksamheten så att största möjliga effekt erhålles. Mot bakgrunden härav bör, såsom föreslagits, kostnadsramen i princip innefatta alla utgifter för det militära försvaret. Det är vidare ange-

läget, att kostnadsramen är så utformad att en oförändrad försvarseffekt kan erhållas under de budgetår densamma gäller. Detta har med nuvarande ordning åstadkommit genom dels årligt tillägg för teknisk utveckling, dels hänsynstagande till pris-(löne-)förändringar, dels ock beaktande av förändrade uppgifter o. d.

I fråga om innehållet i kostnadsramen har försvarskommittén endast föreslagit den ändringen i förhållande till nuvarande ordning, att investeringar i försvarets fabriksfond icke skola inräknas i ramen för det militära försvaret. Utskottet anser förslaget i denna del böra godtagas.

Statsutskottet uttalade i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1962: 117 att man borde söka åstadkomma mera preciserade riktlinjer beträffande i vilka fall medelsanvisning borde ske utanför försvarets kostnadsram och fann lämpligt, att detta spörsmål övervägdes av 1962 års försvarskommitté. Kommittén har ägnat denna fråga särskild uppmärksamhet och därvid studerat flertalet av de frågor, där tillägg till eller avdrag från den militära kostnadsramen beslutats eller ifrågasatts under de senaste två budgetåren. Kommittén har vid sina bedömanden kommit till den uppfattningen, att skäl icke föreligga att föreslå några ändringar i de riktlinjer, som nu gälla. Utskottet kan ansluta sig härtill och vill i likhet med kommittén betona betydelsen av att en någorlunda fast praxis kan utbildas, vilket icke torde vara möjligt med mindre riktlinjerna bibehållas oförändrade under några år.

I likhet med departementschefen anser utskottet sig kunna förorda, att en kostnadsram för det militära försvaret under budgetåren 1963/67 bestämmas i enlighet med de riktlinjer, som försvarskommittén framfört. Försvarskommittén har för sin del tolkat överbefälhavarens uttalanden så, att en kostnadsram med ett basbelopp av 3 600 milj. kr. (i 1961 års prisläge) och en utvecklingsprocent av 2 ½ fordrades för att under de närmaste budgetåren fylla målsättningen för det militära försvaret enligt 1958 års beslut. Enligt kommittén skulle långsiktsplaneringen inom krigsmakten i princip inriktas med hänsyn härtill. Kommittén har emellertid dels funnit det möjligt att utan att eftersätta den omedelbara försvarseffekten uppskjuta ställningstagande till vissa objekt inom kostnadsramen uppgående till sammanlagt ca 65 milj. kr. per år, dels föreslagit att vissa byggnads- och anläggningsarbeten för totalt ca 20 milj. kr. per år icke skola utföras annat än som erfordras för att avhjälpa inträffad arbetslöshet. Detta innebär, att för budgetåret 1963/64 kostnaderna för det militära försvaret bestämmas till ett basbelopp av 3 780 milj. kr. i 1962 års priser och löneläget för statsanställda fr. o. m. den 1 januari 1963. Till detta basbelopp bör årligen läggas 2,5 % för teknisk utveckling. Löne- och prisförändringar skola beaktas enligt för närvarande gällande grunder. Anskaffningsverksamheten under den närmaste fyraårsperioden skall inriktas efter en kostnadsram med nämnda basbelopp. Utskottet anser i likhet med försvarskommittén och departementschefen, att med de resurser, som enligt kommitténs förslag ställas till

krigsmaktens förfogande, förutsättningar finnas för att under de närmaste fyra åren ernå en försvarseffekt, som i varje fall ej är lägre än den som bedömdes erforderlig år 1958 för att på längre sikt fylla målsättningen.

Enligt försvarskommitténs mening böra statsmakterna i god tid före fyra-årsperiodens utgång låta företaga nya utredningar rörande försvarets totalkostnader för åren därefter. Utskottet anser detta önskvärt och understryker liksom departementschefen vikten av att statsmakterna härvid skola vara helt obundna. Som ett led i denna riktning har kommittén angivit, att anskaffningsverksamheten under den nu aktuella perioden bör inriktas efter en kostnadsram med basbeloppet 3 780 milj. kr. för budgetåret 1963/64. Utskottet anser angeläget, att det fortlöpande studiearbetet inom krigsmakten inriktas på att penetrera olika kostnadsalternativ. Vid detta utredningsarbete böra beaktas av kommittén anförda synpunkter på alternativa utvecklingslinjer inom olika kostnadsramar.

När det gäller avvägningen inom kostnadsramen mellan skilda ändamål tillstyrker utskottet departementschefens förslag, som i allt väsentligt står i överensstämmelse med vad överbefälhavaren med instämmande av försvarskommittén förordat. Såsom kommittén liksom departementschefen framhållit bör dock den gjorda avvägningen icke betraktas som fastlåst. Förskjutningar inom ramen kunna bli nödvändiga, vilka utskottet förutsätter som självfallet komma att anmälas för riksdagen. Ej minst den relativt långa period, som försvarsbeslutet avser, aktualiserar en viss anpassbarhet.

Departementschefen har uttalat, att vid det fortsatta planeringsarbetet särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att tillse att tillräckliga markstridskrafter stå till förfogande för landets försvar. Utskottet vill med anledning härav understryka, att krigsmaktens huvuduppgift skall vara invasionsförsvar och att stridsenheterens effekt i invasionsförsvaret bör vara avgörande för deras prioritering. Denna grundprincip är av väsentlig betydelse för försvarets utformning.

Utskottet ansluter sig till vad försvarskommittén och departementschefen anfört rörande luftförsvarets framtida utformning.

Utskottet kan jämväl i övrigt ansluta sig till vad försvarskommittén och departementschefen anfört beträffande frågan om den framtida utformningen av krigsmakten.

I ÖB 62 har överbefälhavaren understrukit vikten av den frivilliga försvarsverksamheten, som hos oss har en omfattning som saknar motsvarighet i flertalet andra länder. Den är ett väsentligt uttryck för medborgarnas försvarsintresse och är enligt överbefälhavaren ett viktigt medel att befästa och stärka en allmän motståndsvilja. Utskottet vill instämma häri och anser att de frivilliga försvarsorganisationerna ge ett tillskott till vår försvarskraft, som är stort i förhållande till kostnaderna.

I motionen I: 705 har hemställts, att utöver den nu föreslagna försvars-

organisationen skall inrättas ett obligatoriskt hembygdsförsvar. Enligt motionären skulle kostnaderna härför bestridas av medel, som avsetts för flygvapnet eller genom medelsanvisning i annan ordning. Utskottet vill i anledning härav erinra om att enligt den allmänna målsättningen för krigsmakten varje vapenför man, som icke bindes av andra för totalförsvaret viktiga uppgifter, bör sättas i stånd att deltaga i det militära försvaret. Det svenska totalförsvaret är uppbyggt i enlighet härmed. Bortsett från att ett förverkligande av motionärens förslag endast torde kunna ske genom höjning av övre åldersgränsen för värnpliktskyldigheten, vilket i sin tur föranleder ändring i värnpliktslagen, skulle ett bifall till motionen innebära en radikal förändring i den träffade försvarsöverenskommelsen, vilket utskottet icke kan tillstyrka.

Utskottet vill erinra om att departementschefen efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 30 mars 1962 tillsatt en kommitté — 1962 års försvarssjukvårdsutredning — för utredning rörande översyn av försvarssjukvårdens ledning m. m. I direktiven för kommittén understryker departementschefen vikten av att förbandssjukvården är kvalitativt högtstående. Utredningen bör enligt departementschefen bl. a. avge förslag rörande förbandssjukvårdens organisation och utrustning. Möjligheterna att i större utsträckning än som redan skett öppna vissa förbandssjukhus för civila patienter böra utredas. Såsom av direktiven framgår äro de frågor, till vilka utredningen skall taga ställning, mångskiftande och beröra såväl den militära som den civila sektorn. De i motionen II: 226 angivna synpunkterna rörande tillskapandet av en försvarets hälso- och sjukvårdsorganisation torde därför kunna förutsättas bli föremål för prövning av ifrågavarande utredning. Motionen i här berörd del torde alltså icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker motionen jämväl i vad den avser yrkandet att inom ramen för försvarskostnaderna avdela 50 milj. kr. för uppbyggnad av den i motionen åsyftade hälso- och sjukvårdsorganisationen.

Motionerna I: 706 och II: 849 innebära yrkande bl. a. om avgivande av en neutralitetsförklaring från Sveriges sida. Utskottet vill med anledning härav erinra om att utrikesutskottet i sitt av 1956 års riksdag godkända utlåtande i liknande ärende framhöll bl. a., att utskottet fann en omläggning av vår utrikespolitik i samma syfte, som nu avses, vara varken påkallad av då rådande läge eller innebära ett ändamålsenligt tillgodoseende för framtiden av svenska intressen. En dylik omläggning borde, ansåg utrikesutskottet, av riksdagen avböjas med uttryckligt vidhållande av de grundsatser för Sveriges utrikespolitik, som regering och riksdag med stark förankring inom svensk folkmening anslutit sig till.

På anförda skäl avstyrker utskottet de förenämnda båda motionerna i här berörda del. Under hänvisning till vad utskottet i det föregående anfört

rörande försvarets utformning torde motionerna ej heller i övrigt böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I fråga om den föreslagna kostnadsfördelningen mellan olika komponenter inom det militära försvaret tillstyrker utskottet departementschefens förslag.

Av departementschefen föreslagna kostnadsramar för materielanskaffning ha uppgjorts med utgångspunkt i de angivna kostnadsramarna för försvarsgrenarna. Då förslagen beträffande anskaffningsverksamhetens inriktning äro i vissa hänseenden på grund av tidsbrist preliminära, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter överarbetning reglera hur anskaffningsverksamheten inom kostnadsramarna skall inriktas.

Av departementschefen i övrigt angivna riktlinjer för det militära försvarets inriktning under budgetåren 1963/67 m. m. ha icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

- a) att motionen I: 705 icke må av riksdagen bifallas;
- b) att motionen II: 226 icke må av riksdagen bifallas;
- c) att motionerna I: 690 och II: 844 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- d) att motionerna I: 706 och II: 849 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- e) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 704 och II: 861, godkänna i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 angivna riktlinjer för det militära försvarets inriktning under budgetåren 1963/67 m. m.

2:o) **Utnyttjande av bemyndiganden och betalningsmedel under anslaget Luftförsvarsrobot.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 1, s. 65 och 67) att godkänna vad departementschefen i förberörda statsrådsprotokoll föreslagit angående utnyttjande av bemyndiganden och betalningsmedel under anslaget Luftförsvarsrobot.

Det särskilda anslaget Luftförsvarsrobot, som huvudsakligen utnyttjats för anskaffning av två moderna luftvärnsrobotsystem, Hawk för armén och Bloodhound II för flygvapnet, bör enligt departementschefen sammanställas med anslaget Anskaffning av flygmateriel m. m. Anskaffning av luftvärnsrobotar bör i fortsättningen ske under respektive försvarsgrenars anslag till anskaffning av tygmateriel (motsvarande). För budgetåren 1955/63 har riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar för utveckling och anskaffning av luftförsvarsrobotar m. m. inom en

kostnadsram av sammanlagt 524,55 miljoner kronor, varav 107 miljoner kronor avser Hawkanskaffningen. Såsom betalningsmedel har under samma tid anvisats 387,083 miljoner kronor, häri inräknat de belopp om sammanlagt 7,15 miljoner kronor som under budgetåren 1959/62 överförts från anslaget Reglering av prisstegringar. Bland de anvisade betalningsmedlen ingår 107 miljoner kronor för att likvidera beställningen av Hawkmateriel och 20 miljoner kronor till Kungl. Maj:ts disposition. Enligt sålunda meddelade beslut kommer den 30 juni 1963 beställningsbemyndiganden till ett belopp av $(524,55 - 387,083 =) 137,467$ miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel. Då något särskilt anslag för luftförsvarsrobot icke vidare bör uppföras i riksstaten, föreslås att bemyndiganden och anslag för likvidering av beställningen av Hawk överföres till arméns tygmaterielanslag. Departementschefen föreslår vidare, att till Kungl. Maj:ts disposition stående bemyndigande om 31 miljoner kronor överföres till anslaget Anskaffning av flygmateriel m. m. När det gäller 20 miljoner kronor i betalningsmedel som står till Kungl. Maj:ts disposition föreslås att för likviditetsförstärkning 7 miljoner kronor överföres till anslaget Anskaffning av tygmateriel m. m., 3,5 miljoner kronor till anslaget Fartygsbyggnader m. m. och 3,5 miljoner kronor till anslaget Anskaffning av vapenmateriel m. m. Återstående bemyndiganden och betalningsmedel bör påföras anslaget Anskaffning av flygmateriel m. m.

Utskottet, som icke finner något vara att erinra mot att anskaffning av luftvärnsrobotar framdeles sker under respektive försvarsgrenars anslag till tygmaterielanskaffning (motsvarande), tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 föreslagit angående utnyttjande av bemyndiganden och betalningsmedel under anslaget Luftförsvarsrobot.

Driftbudgeten

Fjärde huvudtiteln

3:o) Armén: Beklädnad m. m. Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 44) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Beklädnad m. m. för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 56 300 000 kr., har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 2, s. 67—70) att dels till ifrågavarande ändamål för samma budgetår anvisa ett reservationsanslag av 56 700 000 kr., dels

ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att därutöver beställningar å beklädnadsmateriel må utläggas inom en kostnadsram av 18 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 53 000 000 kr.

År 1958 antogs riktlinjer för täckande av brister i samt komplettering av krigsutrustningen av beklädnadsmateriel m. m. under budgetåren 1958/66 inom ramen för ett belopp av 129 miljoner kronor enligt prisläget 1958/59 (prop. 1958: 110, s. 345). År 1962 har dessa riktlinjer ersatts med nya, avseende budgetåren 1962/69 (prop. 1962: 1, bil. 6, s. 132). Enligt sistnämnda riktlinjer skall under angivna tidsperiod anskaffningar ske till ett värde av 130 miljoner kronor enligt prisläget i maj 1961. Anskaffningen under budgetåren 1962/69 enligt 1962 års riktlinjer skall inriktas på modernisering av stridsuniformer med tillbehör för samtliga fält- och lokalförsvarsförband, anskaffning av förbättrad vinterutrustning och ytterbeklädnad, nya regnskydd, ny persedelpåse, viss tältutrustning samt materialier för reparations-tjänsten m. m. Planläggningen skall utföras med utgångspunkt i att — sedan 16,9 miljoner kronor anvisats för ändamålet under innevarande budgetår — medel för betalning av återstoden av ifrågavarande anskaffningar kommer att ställas till förfogande med ett årligt belopp av 18,9 miljoner kronor budgetåren 1963/68 och 18,6 miljoner kronor budgetåret 1968/69.

Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att under budgetåren 1961/63 medgiva utläggande av beställningar avseende beklädnadsmateriel för brist-täckning till en sammanlagd kostnad av 33 miljoner kronor. Betalningsut-fallet för dessa bemyndiganden har förutsatts skola fördelas med 15 miljo-ner kronor på budgetåret 1963/64 och med 18 miljoner kronor på budgetåret 1964/65.

Departementschefen har anfört följande.

»Nu gällande riktlinjer för anskaffning av beklädnadsmateriel inom ar-mén fastställdes av 1962 års riksdag och avser budgetåren 1962/69. För nästa budgetår har en omarbetad plan för anskaffningsverksamheten avse-ende budgetåren 1963/70 framlagts. I anslutning till åtskilliga liknande förslag tidigare (jfr senast prop. 1962: 1, bil. 6, s. 131 och 132) har jag an-fört, att jag icke funnit skäl att i fråga om intendenturmateriel övergå till den anslagsteknik med rullande materielplaner som tillämpas för tygma-teriel. Jag finner icke skäl att frångå denna ståndpunkt. De så sent som föregående år antagna riktlinjerna för anskaffning av beklädnadsmateriel inom armén bör därför gälla tills vidare.

För nästa budgetår har föreslagits, att beklädnadsmaterielanslaget skall uppföras med 57 737 000 kr., vilket innebär en anslagsuppräknning med 4 737 000 kr. För egen del finner jag emellertid att anslagshöjningen bör begränsas till 3 700 000 kr. Jag föreslår således, att anslaget uppföres med (53 000 000 + 3 700 000 =) 56 700 000 kr. Av anslaget bör 19 500 000 kr. av-

ses för bristtäckning. Detta belopp överensstämmer med den enligt antagna riktlinjer för budgetåret fastställda årskvoten, omräknad till prisläget i maj 1962. Av beloppet 19 500 000 kr. åtgår huvuddelen för betalningsutfall å tidigare lämnade beställningsbemyndiganden.

Arméintendenturförvaltningen har hemställt om ett beställningsbemyndigande av 20 miljoner kronor utöver anslaget för utläggande av beställningar å materiel för bristtäckning. Betalningsutfall för hela beloppet förutsättes inträffa under budgetåret 1965/66. För egen del anser jag mig böra förorda ett dylikt beställningsbemyndigande om 18 miljoner kronor, vilket jämfört med innevarande budgetår innebär oförändrat beställningsbemyndigande.»

Utskottet tillstyrker, att anslaget uppräknas med 3,7 milj. kr. till 56,7 milj. kr. Av anslaget bör 19,5 milj. kr. avses för bristtäckning, vilket belopp överensstämmer med den enligt antagna riktlinjer för nästa budgetår fastställda årskvoten, omräknad till prisläget i maj 1962. Vidare tillstyrker utskottet ett i förhållande till innevarande budgetår oförändrat beställningsbemyndigande av 18 milj. kr. utöver anslaget för utläggande av beställningar å beklädnadsmateriel för bristtäckning.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i övrigt anfört under förevarande punkt, hemställer,

att riksdagen må

a) till *Armén: Beklädnad m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 56 700 000 kr.;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva att därutöver beställningar å beklädnadsmateriel må utläggas inom en kostnadsram av 18 000 000 kr.

4:o) *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 55) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 410 000 000 kr., har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 3, s. 70—74) att dels godkänna vad i förberörda statsrådsprotokoll föreslagits beträffande kostnadsram för tygmaterielanskaffning vid *armén* under budgetåren 1963/70, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 680 000 000 kr., dels ock till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 412 000 000 kr.

Armétygförvaltningen (arméförvaltningen) har för budgetåren 1947/62 bemyndigats att beställa tygmateriel m. m. för 4 108,95 miljoner kronor, häri

icke inräknade medel, som överförts från anslag under tolfte huvudtiteln för budgetåren 1954/58. För att bestrida kostnaderna för ifrågavarande beställningar har anvisats tillhopa 3 364,09 miljoner kronor. I sistnämnda belopp har inräknats dels ett belopp av 2,94 miljoner kronor, som ställts till förfogande enligt beslut av Kungl. Maj:t den 16 maj 1957, dels ock de belopp om sammanlagt 29,4 miljoner kronor, som under budgetåren 1959/62 överförts från anslaget Reglering av prisstegringar. Den 30 juni 1962 var alltså beställningsbemyndiganden till ett belopp av (4 108,95 — 3 364,09 =) 744,86 miljoner kronor icke täckta av betalningsmedel.

För innevarande budgetår har beställningsbemyndiganden lämnats till ett belopp av 520 miljoner kronor, medan 368,9 miljoner kronor anvisats i betalningsmedel. Den 30 juni 1963 kommer alltså enligt hittills meddelade beslut bemyndiganden till ett värde av (744,86 + 520,0 — 368,9 =) 895,96 miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel.

Den av riksdagen godkända kostnadsramen för anskaffning av tygmateriel m. m. för armén under budgetåren 1962/69 utgör 2 956,6 miljoner kronor i prisläge maj 1961 (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 154).

Departementschefen har anfört följande.

»Inom den kostnadsram som jag under Avd. I i det föregående räknat med för armén bör för tygmaterielanskaffning kostnadsramen under budgetåren 1963/70 bestämmas till 3 375,1 miljoner kronor och anslaget för budgetåret 1963/64 till 412 miljoner kronor i enlighet med följande sammanställning. Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört rörande inriktningen av planerings- och utredningsarbetet upptar jag i sammanställningen för budgetåren 1967/70 jämväl de kostnadsramar som bör ligga till grund för detta arbete.

För innevarande budgetår har armétygförvaltningen bemyndigats att utlägga beställningar av tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 520 miljoner kronor. Huvuddelen av detta bemyndigande är, såsom framgår av 1962 års statsverksproposition (bil. 6, s. 154), avsett för en större stridsvagnsanskaffning. Kungl. Maj:t har — sedan mer exakta kostnadsberäkningar presenterats — medgivit armétygförvaltningen att utnyttja en del av det för stridsvagnsanskaffning avsedda bemyndigandet för produktionsförberedelser för framtagandet av ett mindre antal stridsvagnar. Verkställda kostnadsberäkningar visar att anskaffningskostnaderna per stridsvagn ökat betydligt i förhållande till vad som tidigare förutsatts. Med hänsyn bl. a. härtill har det som framgår av det föregående ansetts nödvändigt att i förhållande till tidigare planer f. n. räkna med ett lägre antal stridsvagnar. Anskaffningskostnaderna för det antal stridsvagnar myndigheterna numera räknar med täcks dock icke helt av för ändamålet tillgängliga bemyndiganden. Vid beräkningen av för nästa budgetår erforderligt beställningsbemyndigande, vilket upptagits till 670 miljoner kronor, har armétygförvaltningen tagit hänsyn härtill.

	Outnytt- jat be- lopp un- der tidig- are bud- getår	Budgetår (belopp i miljoner kronor)								Summa
		1962/63	1963 /64	1964 /65	1965 /66	1966 /67	1967 /68	1968 /69	1969 /70	
<i>1962 års kostnadsram (budgetåren 1962/69)</i>										
Årskvoter enligt 1962 års statsverks- prop.	95,7	368,9	396	401	412	422	428	433	—	2 956,6
Justering till prisläge maj 1962	—	+ 8,1	+ 9	+ 9	+ 9	+ 9	+ 9	+10	—	+ 63,1
Reservationsmedels- förbrukning under budgetåret 1961/62 ¹	- 18,6	—	—	—	—	—	—	—	—	- 18,6
Anpassning till ny kostnadsram ²	—	—	+ 7	+25	+ 35	+39	+ 48	+ 67	—	+221
Förskjutning av kostnadsramen ett budgetår	—	-377	—	—	—	—	—	—	+530	+ 153
<i>1963 års kostnadsram (budgetåren 1963/70) i prisläge maj 1962..</i>	77,1	—	412	435	456	470	485	510	530	3 375,1
Inriktning för lång- siktspanering.....	—	—	—	—	—	—	*515	*540	*560	—

¹ Årskvoten för budgetåret 1961/62 317 miljoner kronor. Nettoutgiften för sagda budgetår (sedan hänsyn tagits till överföring från anslag till reglering av prisstegringar) i runt tal 335,6 miljoner kronor.

² Avser arméns totala kostnadsram.

³ I alternativet 3460 är årskvoterna respektive 473, 496 och 517 miljoner kronor.

Det föreslagna bemyndigandet avses vidare att utnyttjas för bl. a. en större anskaffning av pansarbandvagnar, avsedda att ingå i pansarförbanden.

En anskaffning av stridsvagnar av nu beräknad omfattning samt den föreslagna anskaffningen av pansarbandvagnar torde, med beaktande av förutsatt organisation i övrigt erforderliga materielanskaffningar, rymmas inom den kostnadsram som jag föreslagit för budgetåren 1963/70. Anskaffningens omfattning har bestämts med utgångspunkt i den organisation för pansartrupperna som förutsatts av 1962 års försvarskommitté. Jag anser mig därför i princip böra tillstyrka det för nästa budgetår föreslagna beställningsbemyndigandet. Då bemyndigandet enligt min mening bör täcka beräknade totalkostnader för anskaffning av ifrågavarande stridsfordon jämte utrustning (exklusive ammunition), bör detsamma uppräknas med 10 miljoner kronor avseende viss vapenutrustning, för vilken armétygförvaltningen nu icke beräknat bemyndiganden. Jag föreslår således, att beställningsbemyndigandet för nästa budgetår upptages till 680 miljoner kronor. Beslut rörande berörda anskaffningar av stridsfordon torde — sedan fullständiga kostnadsberäkningar företetts — få meddelas av Kungl. Maj:t, som även bör ha att taga ställning till vilka anskaffningar i

övrigt som kan rymmas inom det bemyndigande som må komma att erhållas för nästa budgetår.

Vid bifall till vad i det föregående och under punkt 1 föreslagits kommer den 30 juni 1964 beställningsbemyndiganden till ett belopp av (895,96 + 680 — 412 — 7 =) 1 156,96 miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel.»

Utskottet finner sig kunna godtaga vad departementschefen föreslagit beträffande kostnadsram för tygmaterielanskaffning vid armén under budgetåren 1963/70. I enlighet med kostnadsramen bör anslaget för nästa budgetår uppföras med 412 milj. kr.

Utskottet tillstyrker det föreslagna beställningsbemyndigandet av 680 milj. kr., som främst är avsett för anskaffning av stridsvagnar och pansarbandvagnar. Såsom departementschefen framhållit torde ifrågasvarande anskaffning med beaktande av för förutsatt organisation i övrigt erforderliga materielanskaffningar kunna rymmas inom den kostnadsram, som föreslagits för budgetåren 1963/70. Det må vidare erinras om att anskaffningens omfattning bestämts med utgångspunkt i den av 1962 års försvarskommitté förutsatta organisationen för pansartrupperna.

Då utskottet jämväl i övrigt icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört under denna punkt, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 föreslagits beträffande kostnadsram för tygmaterielanskaffning vid armén under budgetåren 1963/70;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å tygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 680 000 000 kr.;

c) till *Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 412 000 000 kr.

5:o) *Marinen: Fartygsbyggnader m. m.* Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 85) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Marinen: Fartygsbyggnader m. m.* för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 108 000 000 kr., har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 4, s. 74—78) att dels godkänna vad i förberörda statsrådsprotokoll föreslagits beträffande kostnadsram för anskaffning av fartyg m. m. under budgetåren 1963/70, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å fartyg m. m. inom en kostnadsram av 90 000 000 kr., dels ock till *Marinen: Fartygsbyggnader m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 122 000 000 kr.

För budgetåren 1947/62 har riksdagen medgivit utläggande av beställningar å fartyg m. m. inom en kostnadsram av 1 676,516 miljoner kronor, häri icke inräknade medel som överförts från anslag under tolfte huvudtiteln. Såsom betalningsmedel har under samma tid anvisats 1 239,855 miljoner kronor. Härvid har inräknats *dels* ett belopp av 15,8 miljoner kronor, som genom beslut den 5 juni 1959 överförts från reservationsanslaget Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m., *dels* belopp av 0,9 miljon kronor och 2,3 miljoner kronor, som genom beslut den 18 juni 1959 och den 5 juni 1959 överförts från anslagsposten 2 till anslagsposten 1 under staten för ifrågasvarande anslag, *dels ock* belopp om tillhopa 6,6 miljoner kronor, vilka under budgetåren 1959/62 överförts från anslaget Reglering av prisstegringar. Den 30 juni 1962 var således beställningsbemyndiganden till ett belopp av (1 676,516 - 1 239,855 =) 436,661 miljoner kronor icke täckta av betalningsmedel.

För innevarande budgetår har beställningsbemyndiganden lämnats till ett belopp av 75 miljoner kronor, medan 95,5 miljoner kronor anvisats i betalningsmedel. Den 30 juni 1963 kommer alltså enligt hittills meddelade beslut beställningsbemyndiganden till ett belopp av (436,661 + 75,0 - 95,5 =) 416,161 miljoner kronor att icke vara täckta av betalningsmedel.

För anskaffning av fartyg m. m. under budgetåren 1962/69 har riksdagen godkänt en kostnadsram av 657,3 miljoner kronor i prisläget maj 1961 (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 186).

Departementschefen har anfört följande.

»Inom den kostnadsram som jag under Avd. I i det föregående räknat med för marinen bör för anskaffning av fartyg m. m. kostnadsramen under budgetåren 1963/70 bestämmas till 807 miljoner kronor och anslaget för budgetåret 1963/64 till 122 miljoner kronor i enlighet med följande sammanställning. Med hänsyn till likviditetsförhållandena beträffande marinens fartygs- och vapenmaterielanslag har — inom de för dessa anslag föreslagna kostnadsramarna — årskvoten för budgetåret 1963/64 avseende förevarande anslag ansetts böra uppräknas medan motsvarande årskvot för vapenmaterielanslaget begränsats. Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört rörande inriktningen av planerings- och utredningsarbetet upptar jag i sammanställningen för budgetåren 1967/70 jämväl de kostnadsramar som bör ligga till grund för detta arbete.

Vid bestämmandet av kostnadsramen måste hänsyn tas till kända förhållanden rörande kostnadsutvecklingen under andra anslag inom kostnadsramen. Bl. a. kan man — som jag påpekar jämväl i annat sammanhang — icke underlåta att ta hänsyn till anmälda merkostnader för Muskövarvet.

Marinförvaltningen har, såsom framgått av det föregående, ansett att med hänsyn till tillgången på betalningsmedel beställningsbemyndigandet för nästa budgetår icke kan upptas till högre belopp än 125 miljoner kronor. Detta bemyndigande avses huvudsakligen skola utnyttjas *dels* för att täcka

	Outnytt- jat be- lopp un- der tidi- gare bud- getår	Budgetåret (belopp i miljoner kronor)								Summa
		1962/63	1963 /64	1964 /65	1965 /66	1966 /67	1967 /68	1968 /69	1969 /70	
<i>1962 års kostnadsram (budgetåren 1962/69)</i>										
Årskvoter enligt 1962 års statsverksprop...	4,8	95,5	81,5	84,5	91	95	100	105	—	657,3
Justering till prisläge maj 1962.....	—	+ 2,1	+ 1,8	+ 1,9	+ 2	+ 2,1	+ 2,2	+ 2,3	—	+ 14,4
Reservationsmedels- förbrukning ¹	— 1,8	—	—	—	—	—	—	—	—	— 1,8
Anpassning till ny kostnadsram ²	—	—	+ 38,7	+ 23,6	+ 12	+ 9,9	+ 10,8	+ 13,7	—	+ 108,7
Förskjutning av kost- nadsramen ett bud- getår.....	—	— 97,6	—	—	—	—	—	—	+ 126	+ 28,4
<i>1963 års kostnadsram (budgetåren 1963/70) i prisläge maj 1962...</i>	3	—	122	110	105	107	113	121	126	807
Inriktning för lång- siktplanering.....	—	—	—	—	—	—	³ 123	³ 133	³ 142	—

¹ Årskvoten för budgetåret 1961/62 92,5 miljoner kronor. Nettoutgiften för sagda budgetår (sedan hänsyn tagits till överföring från anslag till reglering av prisstegringar) i runt tal 94,3 miljoner kronor.

² Avser marinens totala kostnadsram.

³ I alternativet 3 460 är årskvoterna respektive 110, 118 och 123 miljoner kronor.

beräknade merkostnader för de i tidigare bemyndigandeplaner upptagna 5 attackubåtarna och 6 torpedbåtarna, dels för att anskaffa 4 helikoptrar jämte viss helikopterutrustning till tidigare beställda helikoptrar, dels ock för att modernisera och bygga om ytterligare 2 jagare av Visby-typ till fregatter. Den föreslagna verksamheten är emellertid icke möjlig med mindre byggnadstiden för nyssnämnda attackubåtar förlänges. En sådan förlängning anses bl. a. medföra viss kostnadsfördyring.

För ifrågavarande attackubåtar och torpedbåtar har beställningsbemyndiganden erhållits genom beslut av 1961 års riksdag. Bemyndigandena är därför beräknade enligt prisläget i maj 1960. Från början förutsattes att 6 attackubåtar skulle byggas. Med hänsyn till ökade projekteringskostnader har emellertid, såsom jag anmälde i föregående års statsverksproposition, antalet ubåtar begränsats till 5. För såväl ubåtarna som torpedbåtarna har hittills viss materiel med lång leveranstid beställts. Under år 1963 torde beställning av själva fartygen kunna utläggas. En fördröjning av förevarande, år 1961 beslutade anskaffningar synes icke lämplig. Tvärtom bör, bl. a. ur ekonomisk synpunkt, byggandet koncentreras så mycket som möjligt. Vid sådant förhållande synes med hänsyn till av mig i det föregående föreslagen kostnadsram några andra större anskaffningar icke kunna påbörjas under nästa budgetår. Bemyndigandet för budgetåret 1963/64 synes

därför kunna i huvudsak bestämmas till det ytterligare belopp som bl. a. med hänsyn till inträffade prisstegringar torde erfordras för att kunna fullfölja den påbörjade anskaffningen av ubåtar och torpedbåtar. Jag föreslår, att bemyndigandet upptages till 90 miljoner kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att — sedan anbud erhållits beträffande 5 attackubåtar och 6 torpedbåtar — besluta om vilka smärre anskaffningar i övrigt som bör ske inom ramen för det av mig föreslagna bemyndigandet.

Som framgår av den under punkt 1 intagna sammanställningen kommer vid bifall till mitt förslag betalningssituationen under förevarande anslag att under de närmaste budgetåren vara ansträngd, varför utrymme saknas — såvitt för närvarande kan bedömas — för att lägga ut nya mera kostnadskrävande anskaffningar.

Vid bifall till vad sålunda och under punkt 1 föreslagits kommer den 30 juni 1964 beställningsbemyndiganden till ett belopp av (416,161 + 90 — 122 — 3,5 =) 380,661 miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel. »

Utskottet tillstyrker vad departementschefen föreslagit beträffande kostnadsram för anskaffning av fartyg m. m. under budgetåren 1963/70. Anslaget för nästa budgetår torde böra bestämmas till 122 milj. kr.

Med hänsyn till vad departementschefen anfört torde bemyndigandet för budgetåret 1963/64 böra i huvudsak bestämmas till det ytterligare belopp, som, bl. a. på grund av inträffade prisstegringar, erfordras för att kunna fullfölja den påbörjade anskaffningen av fem attackubåtar och sex torpedbåtar. Utskottet tillstyrker, att bemyndigandet i överensstämmelse härmed upptages till 90 milj. kr. Det torde, såsom departementschefen föresatt, få ankomma på Kungl. Maj:t att — sedan anbud erhållits beträffande attackubåtarna och torpedbåtarna — besluta om vilka smärre anskaffningar i övrigt som böra ske inom ramen för ifrågavarande bemyndigande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 föreslagits beträffande kostnadsram för anskaffning av fartyg m. m. under budgetåren 1963/70;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å fartyg m. m. inom en kostnadsram av 90 000 000 kr.;

c) till *Marinen: Fartygsbyggnader m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 122 000 000 kr.

6:o) *Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m.* Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 85) föreslagit riksdagen att, i

avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m. för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 82 000 000 kr., har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 5, s. 79—82) att dels godkänna vad i förberörda statsrådsprotokoll föreslagits beträffande kostnadsram för anskaffning av vapenmateriel m. m. vid marinen under budgetåren 1963/70, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å vapenmateriel m. m. inom en kostnadsram av 125 000 000 kr., dels ock till Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 67 000 000 kr.

Marinförvaltningen har — om hänsyn tages till att bemyndiganden om i runt tal 3,083 miljoner kronor indragits enligt beslut av Kungl. Maj:t den 28 februari 1958 — för budgetåren 1947/62 erhållit bemyndiganden att utlägga beställningar till ett belopp av 978,986 miljoner kronor, häri icke inräknade medel som överförts från anslag under tolfte huvudtiteln. I betalningsmedel har 900,579 miljoner kronor anvisats. I sistnämnda belopp har inräknats de medel, tillhoppa 5,95 miljoner kronor, som under budgetåren 1959/62 överförts från anslaget Reglering av prisstegringar. Vid utgången av budgetåret 1961/62 var alltså beställningsbemyndiganden till ett belopp av $(978,986 - 900,579 =) 78,407$ miljoner kronor icke täckta av betalningsmedel.

För innevarande budgetår har beställningsbemyndiganden lämnats till ett belopp av 170 miljoner kronor medan 71,7 miljoner kronor anvisats i betalningsmedel. Vid utgången av innevarande budgetår kommer således enligt hittills meddelade beslut beställningsbemyndiganden till ett belopp av $(78,407 + 170,0 - 71,7 =) 176,707$ miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel.

För anskaffning av vapenmateriel m. m. under budgetåren 1962/69 har riksdagen godkänt en kostnadsram av 517,8 miljoner kronor i prisläget maj 1961 (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 190).

Departementschefen har anfört följande.

»Inom den kostnadsram som jag under Avd. I i det föregående räknat med för marinen bör för anskaffning av vapenmateriel m. m. kostnadsramen under budgetåren 1963/70 bestämmas till 667,1 miljoner kronor och anslaget för budgetåret 1963/64 till 67 miljoner kronor i enlighet med sammanställningen å s. 81. Inom den sålunda föreslagna kostnadsramen har, såsom framgår av närmast föregående anslagspunkt, årskvoten för budgetåret 1963/64 ansetts kunna begränsas. Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört rörande inriktningen av planerings- och utredningsarbetet upptar jag i sammanställningen för budgetåren 1967/70 jämväl de kostnadsramar som bör ligga till grund för detta arbete.

För nästa budgetår har under förevarande anslag föreslagits ett beställ-

	Outnytt- jat be- lopp un- der tidi- gare bud- getår	Budgetår (belopp i miljoner kronor)								Summa
		1962 /63	1963 /64	1964 /65	1965 /66	1966 /67	1967 /68	1968 /69	1969 /70	
<i>1962 års kostnadsram (budgetåren 1962/69)</i>										
Årskvoter enligt 1962 års statsverksprop...	15,3	71,7	63	67,1	70,4	73,5	76,8	80	—	517,8
Justering till prisläge maj 1962	—	+ 1,6	+ 1,4	+ 1,5	+ 1,5	+ 1,6	+ 1,7	+ 1,8	—	+ 11,1
Outnyttjat belopp för budgetåret 1961/62 ¹ .	+ 16,8	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 16,8
Anpassning till ny kostnadsram ²	—	—	+ 2,6	+ 16,4	+ 20,1	+ 17,9	+ 18,5	+ 15,2	—	+ 90,7
Förskjutning av kost- nadsramen ett bud- getår	—	—73,3	—	—	—	—	—	—	+104	+ 30,7
<i>1963 års kostnadsram (budgetåren 1963/70) i prisläge maj 1962...</i>	32,1	—	67	85	92	93	97	97	104	667,1
Inriktning för lång- siktspanering	—	—	—	—	—	—	³ 109	³ 109	³ 117	—

¹ Årskvoten för budgetåret 1961/62 71,3 miljoner kronor. Nettoutgiften för sagda budgetår (sedan hänsyn tagits till överföring från anslag till reglering av prisstegringar) i runt tal 54,5 miljoner kronor.

² Avser marinens totala kostnadsram.

³ I alternativet 3460 är årskvoterna respektive 95, 96 och 100 miljoner kronor.

ningsbemyndigande om 101 miljoner kronor. Av det därvid för kustartille-
riet avsedda bemyndigandet om 50 miljoner kronor beräknas ett belopp av
närmare 20 miljoner kronor skola utnyttjas för anskaffning av viss materiel
(pjäsmateriel med lång leveranstid) för 12 stycken 7,5 cm kustartilleri-
batterier. Ett bifall till detta förslag skulle innebära, att statsmakterna i
realiteten binder sig även för återstående anskaffningar avseende ifråga-
varande batterier. Dessa anskaffningar uppgår, såvitt avser förevarande
anslag, till ca 30 miljoner kronor. Härtill kommer kostnader på kapital-
budgeten om ca 70 miljoner kronor. Såsom jag vid flera tidigare tillfällen
uttalat beträffande anskaffningar under anslag, för vilka ett system med
beställningsbemyndiganden tillämpas (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 189), bör,
när fråga är om sammanhängande anskaffningar, bemyndigandet i princip
omfatta totalkostnaderna. Inom den totala kostnadsram som jag för bud-
getåren 1963/70 räknat med för marinen synes, såvitt nu kan bedömas,
förevarande 12 kustartilleribatterier kunna tillkomma. För att möjliggöra
erforderliga byggnadsarbeten kan det emellertid bli nödvändigt att i viss
utsträckning begränsa förevarande anslag till förmån för anslag under ka-
pitalbudgeten. Med beaktande av vad sålunda anförts bör bemyndigandet för
nästa budgetår under förevarande anslag avvägas så att det täcker total-
kostnaden för vapenmateriel för ifrågavarande batterier. På grund härav

föreslår jag, att bemyndigandet uppföres med 125 miljoner kronor. Beslut om påbörjande av anskaffningarna för de berörda kustartilleribatterierna torde — sedan noggrannare kostnadsberäkningar verkstälts — få meddelas av Kungl. Maj:t, som även bör ha att taga ställning till vilka anskaffningar i övrigt som bör ske inom det bemyndigande som må komma att ställas till förfogande under nästa budgetår.

Vid bifall till vad sålunda och under punkt 1 föreslagits kommer den 30 juni 1964 beställningsbemyndigande till ett belopp av (176,707 + 125 — 67 — 3,5 =) 231,207 miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel.»

Utskottet tillstyrker vad departementschefen föreslagit beträffande kostnadsram för anskaffning av vapenmateriel m. m. vid marinen under budgetåren 1963/70. Anslaget för nästa budgetår bör i överensstämmelse med kostnadsramen bestämmas till 67 milj. kr.

För nästa budgetår föreslår departementschefen ett beställningsbemyndigande av 125 milj. kr., vilket så avvägs, att det bl. a. skall inrymma totalkostnaderna för vapenmateriel för tolv 7,5 cm kustartilleribatterier. Utskottet tillstyrker det föreslagna beställningsbemyndigandet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om påbörjande av anskaffningarna av ifrågavarande batterier ävensom att taga ställning till vilka anskaffningar i övrigt, som böra ske inom det av utskottet för nästa budgetår tillstyrkta beställningsbemyndigandet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 föreslagits beträffande kostnadsram för anskaffning av vapenmateriel m. m. vid marinen under budgetåren 1963/70;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å vapenmateriel m. m. inom en kostnadsram av 125 000 000 kr.;

c) till *Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 67 000 000 kr.

7:o) *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.* Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 107) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1963/64 beräkna ett reservationsanslag av 939 300 000 kr., har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 6, s. 82—85) att dels godkänna vad i förberörda statsrådsprotokoll föreslagits beträffande kostnadsram för anskaffning av flygmateriel m. m. un-
3 — *Bihang till riksdagens protokoll 1963. 6 saml. Nr 113*

der budgetåren 1963/70, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 1 400 000 000 kr., dels ock till Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m. för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 929 225 000 kr.

För budgetåren 1947/62 har riksdagen medgivit utläggande av beställningar inom en kostnadsram av 7 421,425 miljoner kronor, häri icke inräknade medel, som överförts från anslag under tolfte huvudtiteln. Såsom betalningsmedel har under samma tid anvisats 6 431,825 miljoner kronor, varav 74,9 miljoner kronor utgör medel, som under budgetåren 1959/62 överförts från anslaget Reglering av prisstegringar, och 4 miljoner kronor medel, som under innevarande budgetår överförts från anslaget Reglering av prisstegringar för budgetåret 1961/62 (prop. 1963: 2, s. 11). I angivna bemyndiganden och betalningsmedel har icke inräknats vad som genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1959 tillförts anslaget Marinen: Fartygsbyggnader m. m. och statens budgetutjämningsfond (15,8 + 5,25 =) 21,05 miljoner kronor. Vidare har betalningsmedlen reducerats med det belopp om 16 miljoner kronor som Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande äger utnyttja för prisregleringsändamål (prop. 1961: 110, s. 121—122). Bemyndigandeskulden per den 30 juni 1962 uppgår alltså till ett belopp av (7 421,425 - 6 431,825 =) 989,6 miljoner kronor som icke är täckta av betalningsmedel.

För innevarande budgetår har riksdagen medgivit, att beställningar må utläggas inom en kostnadsram av 900 miljoner kronor samt anvisat 732 miljoner kronor i betalningsmedel. Enligt hittills meddelade beslut kommer alltså den 30 juni 1963 beställningsbemyndiganden till ett belopp av (989,6 + 900 - 732 =) 1 157,6 miljoner kronor att icke vara täckta av betalningsmedel.

Den av riksdagen godkända kostnadsramen för budgetåren 1962/69 uppgår till 6 654 miljoner kronor i prisläge maj 1961 (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 212).

Departementschefen har anfört följande.

»Inom den kostnadsram som jag under Avd. I i det föregående räknat med för flygvapnet bör för anskaffning av flygmateriel m. m. kostnadsramen under budgetåren 1963/70 bestämmas till 7 076,925 miljoner kronor och anslaget för budgetåret 1963/64 till 929,225 miljoner kronor i enlighet med följande sammanställning. Under hänvisning till vad jag i det föregående anfört rörande inriktningen av planerings- och utredningsarbetet upptar jag i sammanställningen för budgetåren 1967/70 jämväl de kostnadsramar som bör ligga till grund för detta arbete.

Beställningsbemyndigandet för budgetåret 1963/64 bör i anslutning till den av mig föreslagna kostnadsramen och med beaktande av det krav på bemyndigandets storlek som sammanhänger med att leveranstiderna för

	Outnytt- jat be- lopp un- der tidi- gare bud- getår	Budgetår (belopp i miljoner kronor)								Summa
		1962 /63	1963 /64	1964 /65	1965 /66	1966 /67	1967 /68	1968 /69	1969 /70	
<i>1962 års kostnadsram (budgetåren 1962/69)</i>										
Årskvoter enligt 1962 års statsverksprop...	210	732	868	901	936	970	1 002	1 035	—	6 654
Justering till prisläge maj 1962	—	+ 16	+ 19	+ 20	+ 20	+ 21	+ 22	+ 23	—	+ 141
Reservationsmedels- förbrukning ¹	—26,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—26,3
Anpassning till ny kostnadsram ²	—	—	+ 42,225	+ 13	— 6	— 11	— 19	— 18	—	+ 1,225
Förskjutning av kost- nadsramen ett bud- getår	—	—748	—	—	—	—	—	—	+ 1 055	+ 307
<i>1963 års kostnadsram (budgetåren 1963/70)</i>										
Inriktning för lång- siktplanering	183,7	—	929,225	934	950	980	1 005	1 040	1 055	7076,925
	—	—	—	—	—	—	*1 035	*1 070	* 1 095	—

¹ Årskvoten för budgetåret 1961/62 733,6 miljoner kronor. Nettoutgiften för sagda budgetår (sedan hänsyn tagits till överföring från anslag till reglering av prisstegringar om 35 miljoner kronor) i runt tal 767 miljoner kronor. Då i nettoutgiften under anslaget ingår ett belopp av 3 miljoner kronor, som utnyttjats för prisregleringsändamål, och då ytterligare 4 miljoner kronor överförts från prisregleringsanslag för täckande av prisstegringar under förenämnda budgetår, utgör den egentliga nettoutgiften för flygmaterielanskaffning (767 — 3 — 4 =) 760 miljoner kronor.

² Avser flygvapnets totala kostnadsram.

³ I alternativet 3460 är årskvoterna respektive 986, 1 006 och 1030 miljoner kronor.

den alltmer komplicerade materielen ökat (jfr prop. 1963: 2, bil. 3, punkt 2) bestämmas till 1 400 miljoner kronor. Härav bör i enlighet med flygförvaltningens förslag 120 miljoner kronor avses för täckning av i det föregående angivna garantiåtaganden. Bemyndigandet bör i övrigt huvudsakligen utnyttjas för fortsatt anskaffning av flygplan 35 och materiel för Stril 60, fortsatt utveckling av flygplan 37 samt anskaffning av nytt skolflygplan. Försvarskommittén har räknat med att det skall bli möjligt att utnyttja ett sådant skolflygplan som lätt attackflygplan. Beslut om anskaffningsverksamhetens närmare inriktning torde i sedvanlig ordning få fattas av Kungl. Maj:t. Jag vill slutligen erinra om att jag under punkten 1 i det föregående föreslagit, att huvuddelen av under anslaget Flygvapnet: Luftförsvarsrobot medgivna beställningsbemyndiganden och beviljade betalningsmedel från och med nästa budgetår skall redovisas under förevarande anslag samt att därvid odisponerade beställningsbemyndiganden skall få utnyttjas för samtliga med anslaget avsedda anskaffningsändamål. Härigenom kommer under anslaget att redovisas beställningsbemyndiganden om ytterligare 417,55 miljoner kronor, varav ett bemyndigandebelopp av 151,467 miljoner kronor kommer att sakna täckning av betalningsmedel.

Vid bifall till vad i det föregående föreslagits kommer den 30 juni 1964 beställningsbemyndigande till ett belopp av (1 157,6 + 1 400,0 + 151,467 — 929,225 =) 1 779,842 miljoner kronor att sakna täckning av betalningsmedel.»

Utskottet tillstyrker vad departementschefen förordad beträffande kostnadsram för anskaffning av flygmateriel m. m. under budgetåren 1963/70. Anslaget för nästa budgetår bör i överensstämmelse med kostnadsramen bestämmas till 929,225 milj. kr.

För nästa budgetår föreslår departementschefen ett beställningsbemyndigande av 1 400 milj. kr. Utskottet tillstyrker det äskade bemyndigandet, vilket såsom förutsatts huvudsakligen torde böra utnyttjas för fortsatt anskaffning av flygplan 35 och materiel för Stril 60, fortsatt utveckling av flygplan 37 samt anskaffning av nytt skolflygplan. Utskottet, som i det föregående tillstyrkt framlagt förslag rörande utnyttjande av beställningsbemyndiganden och betalningsmedel under anslaget Luftförsvarsrobot, finner icke anledning till erinran mot vad departementschefen i övrigt anfört under denna punkt.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 föreslagits beträffande kostnadsram för anskaffning av flygmateriel m. m. under budgetåren 1963/70;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å flygmateriel m. m. inom en kostnadsram av 1 400 000 000 kr.;

c) till *Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 929 225 000 kr.

Kapitalbudgeten

Försvarets fastighetsfond

Kasernbyggnaders delfond

8:o) Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål. Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 208) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 15 425 000 kr., har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 7, s. 86—89) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 13 400 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 12 000 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen hemställer, att anslaget uppföres med 12 400 000 kr., vilket innebär en ökning av 400 000 kr. Anslaget anses böra avses för i det följande angivna byggnadsföretag.

	Kostnad
1. Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt.....	11 400 000
2. Anordnande av lokaler för försvarets radioanstalt.....	200 000
3. Anordnande av lokaler för flygförvaltningens robotavdelning.....	750 000
4. Anordnande av lokaler för flygtekniska försöksanstalten.....	50 000
	Summa kr. 12 400 000

Departementschefen har anfört följande.

»Jag föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 13 400 000 kr. Härvid beräknar jag för de av fortifikationsförvaltningen angivna byggnadsåtgärderna ett belopp av 11 400 000 kr. Beloppet har bestämts med hänsyn till att det icke är sannolikt att anmälda byggnadsföretag för en kostnad överstigande detta belopp hinner komma till utförande under nästa budgetår. Dessa medel bör enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande få utnyttjas för utförande av de i fortifikationsförvaltningens äskanden föreslagna byggnadsarbetena för forskningsanstaltens räkning ävensom för de föreslagna arbetena för försvarets radioanstalt och flygförvaltningens robotavdelning. Vidare bör medlen få utnyttjas för bestridande av merkostnader för en supersonisk-hypersonisk högtrycksanläggning vid flygtekniska försöksanstalten. Under ifrågavarande anslag bör vidare beräknas medel för att påbörja flyttningen av intendenturförrådet i Solna till Filipstad. Kostnaderna för uppförande av lokaler för detta förråd har uppskattats till 8 530 000 kr. Genom beslut den 25 maj 1962 har Kungl. Maj:t uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att utföra projektering av lokaler för ifrågavarande förråd. För nästa budgetår erfordras 2 000 000 kr. för påbörjande av byggnadsarbetet. Som jag förut anfört bör särskilda medel beräknas för ändamålet. Hänsyn härtill har tagits vid bestämmandet av den föreslagna ramen för budgetåret 1963/64.»

Utskottet. Departementschefen har under förevarande anslagsrubrik räknat med ett anslag av 13,4 milj. kr., vilket belopp bestämts med hänsyn till att det icke är sannolikt att anmälda byggnadsföretag för en kostnad överstigande detta belopp hinna komma till utförande under nästa budgetår. Utskottet tillstyrker den äskade medelsanvisningen och har icke något att erinra mot att densamma disponeras för av departementschefen angivna ändamål.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 13 400 000 kr.

9:o) **Byggnadsarbeten för armén.** Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 208) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Byggnadsarbeten för armén för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 42 200 000 kr. har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 8, s. 89—98) föreslagit riksdagen att till ifrågakvarande ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 42 200 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 21 300 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen hemställer, att anslaget uppföres med 44 100 000 kr.

Sedermera har chefen för armén inkommit med investeringsplan för armén 1963—70. Enligt planen har förevarande anslag för nästa budgetår uppförts med 42 200 000 kr. Av fortifikationsförvaltningen föreslagna byggnadsföretag, vilka enligt arméchefens förenämnda investeringsplan skall komma till utförande under nästa budgetår, framgår av följande sammanställning.

	Kostnad
1. Anordnande av läger- och utbildningsanordningar vid Prästtomta skjutfält....	2 500 000
2. Utbyggnad m. m. för krigsskolan vid Karlberg.....	2 900 000
3. Utbyggnad av läger vid Trängslet.....	2 500 000
4. Nybyggnad av robothall m. m. vid Skånska luftvärnsregementet.....	1 470 000
5. Tillbyggnad för helikopterskolan i Boden.....	300 000
6. Nybyggnad av garage, smörj- och tvätthall, yttre vårdanläggningar samt värme-central m. m. vid Norrbottens regemente.....	2 000 000
7. Nybyggnad av kanslihus, skolbyggnad, två förläggingsbyggnader, marketen-teri, värme-central, garage, smörj- och tvätthall, yttre vårdanläggningar, tyg-verkstad och reparationsförråd vid Västerbottens regemente.....	5 000 000
8. Nybyggnad av garage, smörj- och tvätthall, yttre vårdanläggningar m. m. vid Jämtlands fältjägarregemente.....	1 650 000
9. Nybyggnad av stridsvagnar, smörjhall, intäckt spolplatta och utvändiga arbeten samt förråd för intendenturmateriel vid Göta pansarlivgarde.....	1 530 000
10. Nybyggnad av vård- och övningshall, smörjhall och oljedistributionsanläggning, yttre vårdanläggningar, stridsvagnsverkstad, måleriverkstad och förråd samt korthållsskjutbana och två skjuthallar m. m. vid Södra skånska infanterirege-mentet, Revingehed.....	2 300 000
11. Nybyggnad av smörj- och tvätthall, yttre vårdanläggningar och stridsvagns-garage m. m. vid Gotlands infanteriregemente.....	1 300 000
12. Nybyggnad av smörj- och tvätthall, yttre vårdanläggningar, värmeanläggning, övningshall, skjutbana och skjuthall, garage m. m. vid Norra skånska infanteri-regementet.....	2 500 000
13. Nybyggnad av smörj- och tvätthall samt yttre vårdanläggningar vid Bodens artilleriregemente.....	700 000
14. Nybyggnad av tygverkstad och skjutbanor vid Bohusläns regemente.....	2 150 000
15. Nybyggnad av matinrättning vid Livregementets grenadjärer.....	1 650 000
16. Nybyggnad av drivmedelsanläggning vid Norra Smålands regemente.....	150 000
17. Nybyggnad av smörj- och tvätthall vid Dalregementet.....	700 000
18. Nybyggnad av skolbyggnad för pansartruppskolan vid Skaraborgs pansarrege-mente.....	1 500 000
19. Nybyggnad av smörj- och tvätthall vid Göta luftvärnsregemente.....	700 000
20. Nybyggnad av matsalsbyggnad vid Tåme skjutplats.....	750 000
21. Nybyggnad av förråds- och garagebyggnad vid Gotlands tygstations tygverkstad	250 000
22. Krigsförråd.....	5 200 000
23. Diverse smärre byggnadsåtgärder.....	2 500 000
Summa kr.	42 200 000

Departementschefen har anfört följande.

»Som framgår av den lämnade redogörelsen föreligger avsevärda byggnadsbehov för armén. Bland de mera kostnadskrävande är utbyggnaden av läger på Prästtomta och Älvdalens skjutfält samt för krigsskolan vid Karlberg. Vid flera förband i Norrland uppkommer vidare kostnader för anordnande av motorområden, garage m. m. i samband med att förbanden tillföres bandvagnar; härtill kommer vid I 20 kostnader för ersättning av K 4 etablissement. Vidare medför den beslutade omorganisationen av pansartrupperna byggnadsåtgärder av olika slag vid flera förband. Slutligen behövs särskilda byggnadsföretag — större och mindre — vid ett antal förband.

Kostnaderna för utbyggnaden av läger vid Prästtomta skjutfält kan nu i huvudsak överblickas. Slutkostnaderna anges till 12 000 000 kr. I samband med Kungl. Maj:ts godkännande av ifrågavarande byggnadsföretag den 27 januari 1961 angavs totalkostnaderna till 9 500 000 kr. Merkostnaderna hänför sig i väsentliga hänseenden till beräkningstekniska förhållanden och ändrat prisläge och någon anledning till erinran synes ej föreligga i vidare mån än att av Kungl. Maj:t godkänt byggnadsprogram för en mässbyggnad ej borde ändrats utan Kungl. Maj:ts medgivande. För täckande av merkostnaderna bör 2 500 000 kr. beräknas för nästa budgetår.

Totalkostnaderna för erforderliga byggnadsåtgärder för krigsskolan vid Karlberg angavs ursprungligen till 6 000 000 kr., varav hälften hänförde sig till kostnader av investeringsnatur. Som jag angivit vid anmälan av propositionen 1963:44 torde kostnaderna för arbeten av underhållskaraktär bli omkring 6 000 000 kr. Då kostnaderna för arbeten av investeringskaraktär anges till drygt 6 000 000 kr., torde totalkostnaderna icke komma att understiga 12 000 000 kr. Under erinran om att Kungl. Maj:t ännu icke godkänt huvudhandlingar för ifrågavarande byggnadsföretag föreslår jag att för nästa budgetår medel beräknas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t i samband med prövning av behovet av byggnadsåtgärder på Karlberg äger besluta att gymnastik- och idrottsskolan alltjämt skall vara förlagd till Karlberg.

Även kostnaderna för anordnande av läger vid Älvdalens skjutfält synes bli avsevärt högre än som ursprungligen angivits. Lägret har jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 15 augusti 1962 förvärvat för en köpeskilling av 2 500 000 kr. Enligt det av fortifikationsförvaltningen framlagda förslaget till byggnadsprogram erfordras i en första etapp byggnadsåtgärder för 11 000 000 kr. Under erinran om att Kungl. Maj:t ännu ej tagit ställning till byggnadsprogrammet tillstyrker jag att medel för påbörjande av ifrågavarande byggnadsåtgärder beräknas för budgetåret 1963/64.

Kostnaderna för nya motorområden m. m. vid I 5, I 19 och I 20 i samband med att förbanden utrustas med bandvagnar har preliminärt angivits till 30 200 000 kr. I detta belopp ingår jämväl ersättningsbyggnader för

K 4 etablissement, för vilket ändamål enligt vad jag anfört i annat sammanhang för budgetåret 1963/64 bör beräknas 3 000 000 kr. som tillägg till kostnadsramen för det militära försvaret. Jämväl i övrigt bör medel för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår beräknas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare pröva omfattningen av ifrågavarande byggnadsföretag.

Kostnaderna för byggnadsåtgärder vid I 6, I 7, I 18 och P 1 för motorområden m. m., som erfordras i samband med omorganisationen av pansartrupperna, har angivits till 21 000 000 kr. Utformningen av byggnadsföretaget vid P 1 har godkänts av Kungl. Maj:t genom beslut den 21 december 1962. Under erinran om att Kungl. Maj:t ännu ej tagit ställning till övriga byggnadsföretag föreslår jag att medel för dessa beräknas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag.

Anslagsbeloppet för nästa budgetår bör bestämmas till 42 200 000 kr. i enlighet med föreliggande förslag. I fråga om vissa byggnadsföretag har jag i det föregående redovisat mina synpunkter och förslag. Beträffande övriga av fortifikationsförvaltningen föreslagna byggnadsarbeten torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan ämbetsverket inkommit med närmare utredning rörande de olika arbetena, besluta om vilka av dessa som bör komma till utförande. Medlen under anslaget bör även få tagas i anspråk för fortsättande av byggnadsarbeten som påbörjats under tidigare budgetår samt för utförande av andra byggnadsföretag, vilka beräknas draga en totalkostnad av högst 300 000 kr.»

Utskottet. Såsom framgår av det föregående föreliggande avsevärda byggnadsbehov för armén. Bland de mera kostnadskrävande må nämnas utbyggnaden av läger på Prästtomta och Älvdalens skjutfält samt för krigsskolan vid Karlberg.

Utskottet tillstyrker, att anslaget bestämmas till 42,2 milj. kr., vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en höjning med 20,9 milj. kr. Vad departementschefen i samband med anslagsberäkningen anfört har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för armén* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 42 200 000 kr.

10:o) *Byggnadsarbeten för marinen.* Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 208) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnadsarbeten för marinen* för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 10 000 000 kr., har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 9, s. 98—101) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 9 815 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 5 000 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen hemställer, att anslaget uppföres med 10 100 000 kr., vilket innebär en ökning av 5 100 000 kr. Anslaget anses böra avses för följande byggnadsföretag.

	Kostnad
1. Nybyggnad av förlägningsbyggnad vid Härnösands kustartillerikår.....	1 500 000
2. Radar- och teleskola vid Berga.....	1 300 000
3. Mässlokaler för underofficerare och underbefäl vid Berga.....	450 000
4. Anordnande av ubåtsbas vid Vitså.....	2 000 000
5. Nybyggnad av avloppsreningsanläggning samt vägar vid Berga.....	1 100 000
6. Nybyggnad av garage med tvätt- och smörjhall vid Västra Rindö för Stockholms kustartilleriförsvaret.....	700 000
7. Nybyggnad av tvätt- och smörjhall vid Rosenholm för Blekinge kustartilleriförsvaret.....	800 000
8. Nybyggnad av byggnad för robotutbildning vid Blekinge kustartilleriförsvaret ..	800 000
9. Nybyggnad av kanslihusannex vid Göteborgs kustartilleriförsvaret.....	800 000
10. Diverse smärre byggnadsföretag.....	650 000
	<hr/>
	Summa kr. 10 100 000

Departementschefen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 9 815 000 kr. Dessa medel bör enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande få utnyttjas för utförande av de i fortifikationsförvaltningens äskanden föreslagna byggnads- och anläggningsarbetena. Medel under anslaget bör även få tagas i anspråk för fortsättande av byggnadsarbeten som påbörjats under tidigare budgetår samt för utförande av andra byggnadsföretag, vilka beräknas draga en totalkostnad av högst 300 000 kr.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning och har icke något att erinra mot det föreslagna sättet för medlens användning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för marinen* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 9 815 000 kr.

11:o) *Byggnadsarbeten för flygvapnet*. Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 208) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnadsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 7 400 000 kr., har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 10, s. 101—107) föreslagit riksdagen att till ifrågasvarande ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 6 500 000 kr.

Chefen för flygvapnet har inkommit med investeringsplan för flygvapnet 1963—70. Med anledning härav har fortifikationsförvaltningen hemställt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 11 500 000 kr. Anslaget anses böra avses för följande byggnadsföretag.

	Kostnad
1. Nybyggnad av drivmedelsanläggning samt anskaffning och installation m. m. av reservkraftaggregat för Västmanlands flygflottilj.....	1 275 000
2. Nybyggnad av radarlaboratorium vid Roslagens flygkår.....	800 000
3. Nybyggnad av trafikledartorn och flygtjänstbyggnad vid Östgöta flygflottilj....	550 000
4. Nybyggnad av sjukhus vid krigsflygskolan.....	1 000 000
5. Nybyggnad av laddningsbyggnad och uppställningsplatser för robotlavetter m. m. vid Barkarby flygdepå.....	1 200 000
6. Nybyggnad av trafikledartorn vid Hälsinge flygflottilj.....	400 000
7. Utökning av flygverkstad vid Södertörns flygflottilj.....	1 500 000
8. Om- och tillbyggnad av flyg- och fordonsverkstad vid Norrbottens flygbaskår..	250 000
9. Nybyggnad av hangar vid flygförvaltningens försökscentral i Malmslätt.....	2 000 000
10. Nybyggnad av laboratoriebarack, robotprovhus och ammunitionsförråd samt ordnande av elkraftförsörjningen vid robotförsöksplatsen i Norrland.....	800 000
11. Anläggning av vattenreservoar vid centrala flygverkstaden i Malmslätt.....	150 000
12. Nybyggnad av förläggningsbyggnad för strilpersonal vid Härnösands kustartillerikår.....	600 000
13. Diverse smärre byggnadsföretag.....	975 000
	Summa kr. 11 500 000

Departementschefen har anfört följande.

»Under förevarande anslag har fortifikationsförvaltningen framlagt förslag till utförande av ett flertal byggnadsföretag. Bland de mera kostnadskrävande är nybyggnad av drivmedelsanläggning m. m. vid Västmanlands flygflottilj, nybyggnad av sjukhus vid krigsflygskolan, nybyggnad av laddningshus m. m. vid Barkarby flygdepå, utökning av flygverkstad vid Södertörns flygflottilj och nybyggnad av hangar vid försökscentralen i Malmslätt.

Vid Västmanlands flygflottilj finnes en åren 1956—1958 uppförd drivmedelsanläggning, vilken icke utan omfattande och kostnadskrävande byggnadsåtgärder kan användas för förvaring av numera använt flygdrivmedel. Fortifikationsförvaltningen föreslår därför, att ifrågavarande anläggning ersättes med en ny drivmedelsanläggning, som beräknas draga en kostnad av 900 000 kr. Med hänsyn till bland annat att den befintliga drivmedelsanläggningen är belägen i nära anslutning till markområden som Västerås stad avser att exploatera anser jag den nya drivmedelsanläggningen böra utföras i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag.

Vid krigsflygskolan föreslår fortifikationsförvaltningen nybyggnad av ett sjukhus för en uppskattad kostnad av 1 000 000 kr. såsom ersättning för ett befintligt äldre förbandssjukhus. Enligt vad jag under hand inhämtat föreligger ännu inga programhandlingar för sjukhuset, vilket tidigast beräknas kunna påbörjas under våren 1964. Jag anser med hänsyn härtill att medel för detta ändamål icke bör anvisas för nästa budgetår.

Till Barkarby flygdepå skall enligt beslut av 1962 års riksdag förläggas ett luftvärnsrobotförband. I samband härmed föreligger behov av vissa investeringsåtgärder vid depån för en beräknad kostnad av 1 900 000 kr., varav 700 000 kr. erfordras för uppförande av explosivämnesförråd. Kostnaderna för sistnämnda förråd avses skola bestridas av medel, som för budgetåret 1962/63 anvisats under investeringsanslaget Anläggningar för

robotvapen. För tillgodoseende av resterande medelsbehov erfordras 1 200 000 kr. för nästa budgetår. Byggnadsprogram, som ur säkerhets-synpunkt godkänts av sprängämnesinspektionen, finns utarbetat och har godkänts av Kungl. Maj:t.

För utökning av flygverkstad vid Södertörns flygflottilj liksom för nybyggnad av hangar vid försökscentralen i Malmslätt bör medel beräknas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag.

Jag föreslår, att under anslagsrubriken för nästa budgetår anvisas 10 500 000 kr. Beträffande vissa av de föreslagna byggnadsföretagen har jag i det föregående redovisat mina synpunkter och förslag. Jag beräknar sålunda icke medel under anslaget för uppförande av nytt sjukhus vid krigsflygskolan. Beträffande övriga av fortifikationsförvaltningen föreslagna byggnadsarbeten torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan ämbetsverket inkommit med närmare utredning rörande de olika arbetena, besluta om vilka av dessa som bör komma till utförande. Medel under anslaget bör även få tagas i anspråk för fortsättande av arbeten som påbörjats under tidigare budgetår samt för utförande av andra byggnadsföretag, vilka beräknas draga en totalkostnad av högst 300 000 kr.»

Utskottet har icke något att erinra mot den äskade medelsanvisningen liksom ej heller mot vad departementschefen i samband därmed anfört.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Byggnadsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kr.

12:o) *Flygfältsarbeten m. m.* Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 208) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 18 000 000 kr. har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 11, s. 107—109) föreslagit riksdagen att dels medgiva att *flygfältsarbeten m. m.* må komma till utförande i av departementschefen angiven omfattning, dels ock till *Flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 24 500 000 kr.

Chefen för flygvapnet har inkommit med investeringsplan för flygvapnet 1963—70. Med anledning härav har fortifikationsförvaltningen hemställt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 23 500 000 kr., vilket innebär en anslagsminskning med 1 000 000 kr. Vidare föreslår fortifikationsförvaltningen, att *flygfältsarbeten m. m.* får igångsättas för en kostnad av 8 500 000 kr. utöver anvisade medel. Av sistnämnda belopp avses 4 000 000 kr. för fullföljande av arbeten på en ny flygbas, 2 000 000 kr. för utläggande

av beställningar på ytterligare reservvägbaser samt 2 500 000 kr. för arbeten med anläggningar för el- och teleutrustningar.

Anslaget anses böra avses för följande flygfältsarbeten m. m.

	Kostnad
1. Färdigställande av tidigare påbörjade flygfältsarbeten.....	9 000 000
2. Påbörjande av ny flygbas.....	2 000 000
3. Kompletteringsarbeten på befintliga baser.....	3 200 000
4. Lagringsanläggningar för drivmedel.....	1 000 000
5. Reservvägbaser.....	2 000 000
6. Maskeringsarbeten.....	1 600 000
7. Baracker på krigsflygfält.....	800 000
8. Beredskapslagring.....	400 000
9. Banförstärkningar.....	1 000 000
10. Anläggningar för flygfältsbelysning.....	840 000
11. Anläggningar för elkraft (vid krigsflygfält och uppställningsområden).....	200 000
12. Anläggningar för kabelnät (högtalare).....	400 000
13. Anläggningar för radio och radar.....	960 000
14. Anläggningar för telemateriel för luftbevakningen.....	100 000
	Summa kr. 23 500 000

Departementschefen har anfört följande.

»Jag föreslår, att anslaget för nästa budgetår i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag uppföres med 23 500 000 kr. Av anslagsmedlen bör 9 000 000 kr. få utnyttjas för fortsatta arbeten på tre flygfält, 2 000 000 kr. för påbörjande av en ny flygbas, 3 200 000 kr. för kompletteringsarbeten på befintliga baser och 2 000 000 kr. för anläggande av reservvägbaser. Resterande medel under anslaget, 7 300 000 kr., bör få utnyttjas för övriga av fortifikationsförvaltningen föreslagna arbeten. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare reglera anslagets användning.

Av anslaget beräknas i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag, vilket i denna del tillstyrkts av riksrevisionsverket, 2 500 000 kr. för anläggningar för el- och teleutrustning.

Under anslaget har vidare 1 000 000 kr. upptagits för förstärkningsarbeten m. m. å flygfält. Det är enligt min mening tveksamt om investeringsmedel bör utnyttjas för dylika arbeten. Jag förutsätter, att denna fråga närmare överväges i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1964/65.»

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning och har icke något att erinra mot att medlen utnyttjas i enlighet med vad departementschefen förordat. Det torde alltså få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare reglera anslagets användning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) medgiva att flygfältsarbeten m. m. må komma till utförande i den av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 angivna omfattningen;

b) till *Flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 23 500 000 kr.

Befästningars delfond

13:o) **Sammanföring av anslag för befästningsarbeten.** I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 209) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna följande investeringsanslag under befästningars delfond, nämligen till Berghangarer 2 500 000 kr., till Anordnande av vissa drivmedelsförråd 13 900 000 kr., till Vissa ammunitionsförråd 15 200 000 kr., till Uppställningsplatser för radarstationer 9 300 000 kr., till Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier 19 500 000 kr., till Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen m. m. 34 700 000 kr., till Tygmaterieförråd i berg 1 500 000 kr., till Bergverkstäder vid flygvapnet 600 000 kr., till Fullträffsäkra uppehållsplatser 5 000 000 kr., till Anläggningar för robotvapen 3 800 000 kr., till Övriga befästningsarbeten 19 800 000 kr., till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) 30 000 000 kr. och till Markförvärv för befästningar 1 000 000 kr.

Departementschefen har (Avd. II, s. 110) föreslagit ändrad redovisning av anslagen för befästningsarbeten och i anslutning härtill anfört följande.

»I 1963 års statsverksproposition har under befästningars delfond i anslutning till vad som gäller för innevarande budgetår beräknade anslagsbelopp för budgetåret 1963/64 upptagits under följande anslagsrubriker, nämligen Berghangarer, Anordnande av vissa drivmedelsförråd, Vissa ammunitionsförråd, Uppställningsplatser för radarstationer, Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier, Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen m. m., Tygmaterieförråd i berg, Bergverkstäder vid flygvapnet, Fullträffsäkra uppehållsplatser, Anläggningar för robotvapen, Övriga befästningsarbeten, Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) och Markförvärv för befästningar. För att erhålla bättre överblick över försvarsgrenarnas kostnadsramar, som omfattar både drift- och investeringsändamål, synes det emellertid lämpligt att under befästningars delfond upptas tre särskilda anslag för befästningsarbeten för de olika försvarsgrenarna samt ett anslag för befästningsarbeten för gemensamma ändamål. Genom en sådan ordning vinnes också i huvudsak överensstämmelse med anslagsuppställningen under kasernbyggnaders delfond. Anslagen till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) och Markförvärv för befästningar bör bibehållas oförändrade. Den för översyn av redovisningen av försvarets befästningar av Kungl. Maj:t den 14 oktober 1960 tillkallade utredningsmannen har under hand meddelat, att en sammanföring av nuvarande anslagsrubriker enligt förevarande förslag icke anses komma att medföra några olägenheter vid fullföljande av utredningsuppdraget. I enlighet med det anförda upptas i det följande medel för investeringar för befästningar under anslagsrubrikerna Befästningsarbeten för gemensamma ändamål, Befästningsarbeten för armén, Befästningsarbeten för marinen, Befästningsarbeten för flygvapnet, Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) och Markförvärv för befästningar. Vid utgången av innevarande budgetår

kvarstående outnyttjade belopp å de äldre anslagen bör enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande få överföras till de nya anslagen.»

Utskottet. I syfte att erhålla bättre överblick över försvarsgrenarnas kostnadsramar, som omfatta både drift- och investeringsändamål, finner utskottet i likhet med departementschefen lämpligt att under befästningsars delfond upptagas tre särskilda anslag för befästningsarbeten för de olika försvarsgrenarna samt ett anslag för befästningsarbeten för gemensamma ändamål i stället för nu redovisade elva anslag. Genom en sådan ordning vinnes också i huvudsak överensstämmelse med anslagsuppställning under kasernbyggnaders delfond. Vad departementschefen i övrigt anfört föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må godkänna vad i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963 föreslagits beträffande sammanföring av anslag för befästningsarbeten.

14:o) **Befästningsarbeten för gemensamma ändamål.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 12, s. 110—114) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 34 500 000 kr.

I överbefälhavarens investeringsplan för gemensamma ändamål för tidsperioden 1963—1970 har för investeringar för gemensamma ändamål för nästa budgetår upptagits 34,25 miljoner kronor, varav 1 miljon kronor hänför sig till markförvärv för befästningar. I propositionen lämnas en redovisning för av fortifikationsförvaltningen föreslagna befästningsarbeten av gemensam natur, vilka enligt överbefälhavarens förenämnda investeringsplan skall komma till utförande under nästa budgetår. Följande objekt har därvid upptagits.

	Kostnad
<i>Anläggningar för spaning, samband och stridsledning</i>	
1. Uppehållsplatser	4 415 000
2. Signalanläggning	150 000
3. Uppehållsplatser	435 000
4. Lokaler för försvarets radioanstalt	2 000 000
<i>Anläggningar för förråd och verkstäder</i>	
5. Drivmedelsanläggning	600 000
6. Drivmedelsanläggning	4 000 000
7. Drivmedelsanläggning	2 000 000
8. Drivmedelsanläggning	2 400 000
9. Drivmedelsanläggning	4 900 000
10. Etappammunitionsförråd	2 000 000
11. Centralammunitionsförråd	4 300 000
12. Centralammunitionsförråd	2 000 000
13. Tygmaterieförråd	1 500 000
<i>Övriga befästningsarbeten</i>	
14. Stötvågssimulator	2 550 000
Summa kr.	33 250 000

Departementschefen har anfört följande.

»För befästningsarbeten för gemensamma ändamål har i det föregående redovisats objekt inom en kostnadsram av 33 250 000 kr. Härav avses 5 000 000 kr. för gemensamma uppehållsplatser, 2 000 000 kr. för lokaler för försvarets radioanstalt, 13 900 000 kr. för drivmedelsanläggningar, 8 300 000 kr. för ammunitionsförråd, 1 500 000 kr. för tygmaterieförråd och 2 550 000 kr. för en stötvågssimulator. För fortsatta arbeten på redan beslutade objekt åtgår ca 20 000 000 kr. medan ca 13 200 000 kr. avses för nya objekt. Sålunda upptas 435 000 kr. för uppehållsplatser, 2 000 000 kr. för lokaler för försvarets radioanstalt, 7 300 000 kr. för två nya drivmedelsförråd, 2 000 000 kr. för två nya ammunitionsförråd och 1 500 000 kr. för ett nytt tygmaterieförråd.

Jag tillstyrker, att medel i enlighet med myndigheternas förslag beräknas för uppehållsplatser. Det bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att närmare pröva behovet av sådana anläggningar i östra Mellansverige, bl. a. med hänsyn till pågående utredning rörande den regionala ledningsorganisationens utformning.

Beträffande den under 8. omförmälda drivmedelsanläggningen för flygdrivmedel och bensin har 1962 års riksdag uttalat att, därest ny anläggning för lagring av flygdrivmedel ansågs böra komma till utförande, frågan här om framdeles borde underställas riksdagens prövning. Genom beslut den 28 juni 1962 anbefalldes Kungl. Maj:t fortifikationsförvaltningen att i samråd med arméintendenturförvaltningen och flygförvaltningen verkställa en teknisk-ekonomisk undersökning rörande olika alternativ till anordnande av ifrågavarande drivmedelsanläggning. Resultatet av utredningen har ännu icke redovisats för Kungl. Maj:t men enligt vad jag under hand inhämtat från fortifikationsförvaltningen har den hittills verkställda utredningen visat, att utbyggnaden av ifrågavarande lagringsanläggning bör ske efter principen spridda förrådsgrupper och icke i form av en bergskyddad centralanläggning. Sedan resultatet av den pågående utredningen redovisats och kostnaderna för erforderliga byggnadsåtgärder närmare angivits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om påbörjande av ifrågavarande drivmedelsförråd. För nästa budgetår räknar jag med ett medelsbehov för ändamålet av 2 400 000 kr.

Vad härefter angår den under 9. omförmälda drivmedelsanläggningen, vilken planerats komma till utförande i kommunal regi och därefter förhyras av kronan, har Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1962 uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att vidtaga åtgärder för att med äganderätt förvärva anläggningen. Enligt vad jag under hand inhämtat från fortifikationsförvaltningen har förhandlingarna om förvärv av ifrågavarande anläggning ännu icke kunnat slutföras. Totalkostnaden för utförande av anläggningarna har uppskattats till ca 7 miljoner kronor. För nästa budgetår räknar jag med ett medelsbehov av 4 900 000 kr. för ändamålet.

I enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag räknar jag med att

under nästa budgetår kan påbörjas utförande av två centralammunitionsförråd och ett tygmaterieförråd. För ändamålet erfordras tillhoppa 3 500 000 kr.

Under förevarande anslag bör vidare upptagas 2 550 000 kr. för fortsatta arbeten med en stötvågssimulator, för vilka medel tidigare anvisats under reservationsanslaget Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet.

Slutligen bör medel under anslaget beräknas för truppbefästningar. Enligt överbefälhavarens direktiv har dessa fördelats inom försvarsgrenarnas kostnadsramar. För nästa budgetår beräknar jag emellertid för truppbefästningar 3 450 000 kr. under förevarande anslag.

Bland annat med beaktande av att det s. k. tvåstegsförfarandet fortsättningsvis bör tillämpas ifråga om befästningsarbeten föreslår jag, att anslagsbeloppet för nästa budgetår bestämmes till 34 500 000 kr. Medlen torde i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag få användas för fortsatta arbeten med redan beslutade objekt samt för påbörjande av nya objekt i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit.»

Utskottet anser sig böra tillstyrka, att anslaget för här ifrågavarande ändamål upptages i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Vad departementschefen anfört rörande påbörjande av viss drivmedelsanläggning för flygdrivmedel och bensin har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Befästningsarbeten för gemensamma ändamål* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 34 500 000 kr.

15:o) *Befästningsarbeten för armén*. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 13, s. 114 och 115) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 8 100 000 kr.

I chefens för armén investeringsplan för armén för tidsperioden 1963—70 har för investeringar för armén för nästa budgetår upptagits 11 550 000 kr. I propositionen lämnas en redovisning för de av fortifikationsförvaltningen föreslagna befästningsarbeten för armén, vilka enligt arméchefens förenämnda investeringsplan avses komma till utförande under nästa budgetår. Följande objekt upptas därvid.

	Kostnad
<i>Anläggningar för uppställning av vapen</i>	
1. Utbyggnad av lokalförsvarsbatterier.....	2 500 000
<i>Anläggningar för förråd och verkstäder</i>	
2. Betongammunitionsförråd.....	5 000 000
<i>Övriga befästningsarbeten</i>	
3. Truppbefästningar.....	3 450 000
4. Modernisering av befästningar.....	500 000
5. Förbindelsearbeten.....	100 000
Summa kr.	11 550 000

Såsom anförts i det föregående bör medel för truppbefästningar anvisas under anslaget Befästningar för gemensamma ändamål. Under beaktande härav föreslår departementschefen, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med 8 100 000 kr. Anslagsmedlen torde enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande få utnyttjas för utbyggnad av lokalförsvarsbatterier, uppförande av betongammunitionsförråd samt för utförande av övriga av fortifikationsförvaltningen föreslagna befästningsarbeten.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning och har icke något att erinra mot att medlen användas i enlighet med vad departementschefen förorddat.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Befästningsarbeten för armén* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 8 100 000 kr.

16:o) *Befästningsarbeten för marinen*. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 14, s. 116—118) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 26 800 000 kr.

I chefens för marinen investeringsplan för marinen för tidsperioden 1963—70 har för investeringar för marinen för nästa budgetår upptagits 26 800 000 kr. I propositionen lämnas en redovisning för av fortifikationsförvaltningen föreslagna befästningsarbeten för marinen, vilka enligt marinchefens förenämnda investeringsplan avses komma till utförande under nästa budgetår. Följande objekt upptas därvid.

	Kostnad
<i>Anläggningar för spaning, samband och stridsledning</i>	
1. Radarstationer.....	800 000
<i>Anläggningar för uppställning av vapen</i>	
2. Kustartilleribatterier.....	15 005 000
3. Kustartilleribatterier.....	4 495 000
4. Kustrobotbatteri.....	2 500 000
<i>Anläggningar för förråd och verkstäder</i>	
5. Betongammunitionsförråd.....	1 000 000
<i>Övriga befästningsarbeten</i>	
6. Krigsförtöjningsplatser.....	1 000 000
7. Avmagnetiseringsstation.....	1 400 000
8. Minstationer.....	600 000
Summa kr.	26 800 000

Departementschefen har anfört följande.

»För befästningsarbeten för marinen har fortifikationsförvaltningen i en-

4 — *Bihang till riksdagens protokoll 1963. 6 saml. Nr 113*

lighet med marinchefens förenämnda investeringsplan för nästa budgetår beräknat sammanlagt 26 800 000 kr., varav 800 000 kr. för radarstationer, 19 500 000 kr. för kustartilleribatterier, 2 500 000 kr. för ett kustrobotbatteri, 1 000 000 kr. för betongammunitionsförråd och 3 000 000 kr. för övriga befästningsarbeten. Av de för kustartilleribatterier äskade medlen avses huvuddelen, ca 15 miljoner kronor, för fortsatta arbeten med tidigare beslutade objekt medan ca 4,5 miljoner kronor avses för påbörjande av tre nya batterier.

Beträffande två av de under 2. omförmälda batterierna har fortifikationsförvaltningen anmält, att kostnaderna för anläggningarna beräknas komma att öka med ca 5,3 miljoner kronor utöver vad som angivits i medelsäskandena för nästa budgetår. Kostnadsökningen medför dock icke något ökat medelsbehov för nästa budgetår. Jag torde få återkomma till frågan om täckning av kostnadsökningen vid anmälan av medelsäskandena för budgetåret 1964/65.

I enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag räknar jag med att under nästa budgetår kan efter vederbörlig projektering påbörjas tre nya kustartilleribatterier ävensom övriga av ämbetsverket anmälda nya objekt.

Anslagsbeloppet bör för nästa budgetår beräknas till 26 800 000 kr. Medlen torde i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag få användas för fortsatta arbeten med redan beslutade objekt samt för påbörjande av nya objekt i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit.»

Utskottet. Den verkställda beräkningen av förevarande anslag har icke givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning. Mot vad departementschefen i övrigt anfört under punkten synes icke något vara att erinra.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Befästningsarbeten för marinen* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 26 800 000 kr.

17:o) *Befästningsarbeten för flygvapnet.* Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (Avd. II, punkt 15, s. 118—121) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 54 200 000 kr.

I chefens för flygvapnet investeringsplan för flygvapnet för tidsperioden 1963—70 har för investeringar för flygvapnet för nästa budgetår upptagits 54 200 000 kr. I propositionen lämnas en redovisning för av fortifikationsförvaltningen föreslagna befästningsarbeten för flygvapnet, vilka enligt flygvapenchefens förenämnda investeringsplan avses komma till utförande under nästa budgetår. Följande objekt upptas därvid.

	Kostnad
<i>Anläggningar för spaning, samband och stridsledning</i>	
1. Jakt- och spaningsradar.....	1 000 000
2. Spaningsradar.....	9 750 000
3. Luftbevakningstorn.....	100 000
4. Luftförsvarscentral.....	600 000
5. Luftförsvarscentral.....	7 000 000
6. Stridsledningsradiostationer.....	1 800 000
7. Radiolänkstationer.....	2 200 000
8. Radargruppscentraler.....	17 650 000
9. Luftförsvarscentral.....	3 500 000
10. Kommandocentraler.....	3 500 000
11. Byggnadsåtgärder för radiostationer m. m.....	2 400 000
<i>Anläggningar för skydd av vapenbärare</i>	
12. Komplettering av berghangar.....	700 000
<i>Anläggningar för förråd och verkstäder</i>	
13. Drivmedelsförråd.....	1 800 000
14. Betongammunitionsförråd.....	900 000
15. Förråd m. m. för jaktrobotar.....	700 000
16. Personalbyggnader.....	600 000
Summa kr.	54 200 000

Departementschefen har anfört följande.

»För befästningsarbeten för flygvapnet har fortifikationsförvaltningen i enlighet med förenämnda av chefen för flygvapnet ingivna investeringsplan för nästa budgetår upptagit sammanlagt 54 200 000 kr., varav 10 750 000 kr. för radarstationer, 11 100 000 kr. för luftförsvarscentraler, 4 100 000 kr. för luftbevakningstorn och radiostationer, 17 650 000 kr. för radargruppscentraler, 5 900 000 kr. för kommandocentraler m. m., 700 000 kr. för kompletteringsarbeten i en berghangar och 4 000 000 kr. för förråd m. m. Huvuddelen av medlen avses för fortsatta arbeten på redan beslutade objekt.

Beträffande vissa av de under 2. omförmälda radarstationerna har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 19 december 1962 anmält, att kostnaderna för anläggningarna kommer att öka med ca 2,9 miljoner kronor. Ämbetsverket har även begärt att få påbörja arbeten med ytterligare en dylik radarstation. Vidare har fortifikationsförvaltningen begärt att få utföra arbeten vid under 8. omförmälda radargruppscentraler i snabbare takt än som tidigare avsetts. Med anledning av framställningen har Kungl. Maj:t genom beslut den 18 januari 1963 medgivit, att fortifikationsförvaltningen för utbyggnad av radarstationer och radargruppscentraler förskottsvis må ta i anspråk ett belopp 8 125 000 kr. av medel, som ställts till ämbetsverkets förfogande för utförande av objekt å investeringsanslag under befästningars delfond. Medel för täckande av detta belopp bör för nästa budgetår beräknas under förevarande anslag.

Vid anmälan av det för budgetåret 1962/63 under befästningars delfond uppförda anslaget till berghangarer tillstyrkte jag, att 1 500 000 kr. an-

visades för utförande av projektering av kompletterings- och säkerhetsanordningar i fyra tidigare färdigställda berghangarer för en preliminärt uppskattad kostnad av 4 000 000 kr. per hangar. Genom beslut den 9 mars 1962 medgav Kungl. Maj:t, att arbetena med ombyggnad av en drivmedelsanläggning i en av berghangarerna fick påbörjas för en beräknad kostnad av 1 700 000 kr. De av fortifikationsförvaltningen under 12. äskade medlen avses för fullföljande av arbeten med ifrågavarande anläggning. De under 13. äskade medlen för drivmedelsförråd vid tre flygflottiljer avses för utförande av friliggande drivmedelsförråd för flottiljerna, varigenom kostnadskrävande ombyggnadsarbeten vid de i anslutning till ifrågavarande berghangarer befintliga drivmedelsförråden icke behöver utföras.

I enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag räknar jag medel för att under nästa budgetår påbörja en luftförsvarscentral typ II, ytterligare radarstationer och radargruppcentraler ävensom övriga av fortifikationsförvaltningen anmälda nya objekt. Det bör här anmärkas att efter budgetåret 1963/64 återstående kostnader för utbyggnad av i strilssystemet ingående radargruppcentraler kan uppskattas till ca 42 000 000 kr. samt att totalkostnaderna för under 2. aktuella radarstationer kan uppskattas till 27 000 000 kr., varav drygt 11 000 000 kr. faller på tiden efter budgetåret 1963/64.

Anslagsbeloppet bör för nästa budgetår beräknas till 54 200 000 kr. Medlen torde i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag få användas för fortsatta arbeten på redan beslutade objekt samt påbörjande av nya objekt i enlighet med vad jag i det föregående föreslagit.»

Utskottet tillstyrker, att medelsanvisningen bestämmes till 54,2 milj. kr. och användes i enlighet med vad departementschefen föreslagit.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Befästningsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 54 200 000 kr.

18:o) **Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet).** Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 209) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 30 000 000 kr., har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 16, s. 121—128) föreslagit riksdagen att dels besluta att örlogsvarvet på Muskö skall utbyggas enligt de riktlinjer som angivits i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963, dels ock till Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 33 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 30 000 000 kr.

Departementschefen har anfört följande.

»Riksdagen fattade år 1953 beslut om utflyttning av Stockholms örlogsvarv till Muskö i Stockholms södra skärgård. Totalkostnaden angavs då till 189 miljoner kronor i 1950 års prisläge. Till och med budgetåret 1958/59 anvisades emellertid endast relativt obetydliga belopp, vilka främst avsågs för fortsatta utredningar. År 1959 godkände riksdagen ett av chefen för marinen framlagt förslag om en begränsad utbyggnad av Muskövarvet. Totalkostnaden för varvet uppskattades då till 106 miljoner kronor enligt prisläget den 1 april 1957. Varvsanläggningen skulle omfatta tre tunneldockor, enheter för verkstäder, förråd, administration m. m., en skyddad anläggning (sliptunnel) för motortorpedbåtar, kajer, pirlar m. m. samt tillfartsväg. För utbyggnaden har intill budgetåret 1962/63 anvisats sammanlagt 78,5 miljoner kronor.

Vid anmälan av medelsbehovet för Muskövarvet i 1961 års statsverksproposition hävdade jag att anläggningen borde begränsas genom att den särskilda sliptunneln för motortorpedbåtar m. m. icke skulle komma till utförande. På förslag av statsutskottet beslöt emellertid 1961 års riksdag att hos Kungl. Maj:t anhålla att frågan om det framtida ordnandet av en anläggning för motortorpedbåtar m. fl. fartyg snarast utreddes. Kungl. Maj:t uppdrog åt chefen för marinen att utföra denna utredning. Resultatet av utredningen visade, att såväl anläggnings- som driftskostnaderna för den avsedda sliptunneln skulle bli avsevärt lägre om den ordnades på Muskö än på annan plats. Efter särskild översyn av kostnadsberäkningarna angav fortifikationsförvaltningen i sina medelsäskanden för budgetåret 1962/63 totalkostnaderna för den år 1959 fastställda utbyggnaden av varvet till 181,48 miljoner kronor enligt prisläget den 1 maj 1961.

Fortifikationsförvaltningens översyn av kostnadsberäkningarna för Musköanläggningen och marinchefens utredning anmäldes i propositionen 1962: 47. Jag uttalade därvid att övervägande skäl syntes tala för att Musköanläggningen begränsades på sätt jag föreslagit i 1961 års statsverksproposition och att den ifrågavarande anläggningen för motortorpedbåtar alltså icke borde ingå i Musköanläggningen. Kostnaderna för Musköanläggningen — utom sliptunnel för motortorpedbåtar men med särskild skyddad lastplats — uppskattade jag därvid till 170 miljoner kronor enligt prisläget den 1 maj 1961.

Statsutskottet (SU 1962: 117) uttalade tveksamhet om sliptunneln vid Musköanläggningen borde komma till utförande samt föreslog, att frågan skulle prövas av 1962 års försvarskommitté innan slutlig ställning togs. Riksdagen beslöt i enlighet med statsutskottets förslag.

Försvarskommittén erhöll sedermera av Kungl. Maj:t uppdrag att pröva behovet av särskild sliptunnel för motortorpedbåtar vid Musköanläggningen.

Efter prövning av bland annat de kompletterande utredningar som företetts för försvarskommittén har kommittén blivit övertygad om att inom marinkommando Ost resurser i krig för underhåll och reparationer av motortorpedbåtar m. m. behöver tillkomma samt att det ur ekonomisk synpunkt är förmånligast att dessa resurser skapas i anslutning till Muskövarvet. Då överbefälhavaren ansett sig kunna tillstyrka en sådan placering föreslår kommittén, att ifrågasatt sliptunnel för underhåll av motortorpedbåtar m. m. skall komma till utförande inom Muskövarvet. För en rationell och planmässig utbyggnad av varvet synes det enligt kommittén erforderligt med en medelsanvisning av ca 30 miljoner kronor per år under de närmaste budgetåren.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1963/64 har fortifikationsförvaltningen anmält, att totalkostnaden för Muskövarvet med särskild anläggning för motortorpedbåtar enligt prisläget den 1 maj 1962 uppgår till ca 193 000 000 kr., varav 78 500 000 kr. anvisats intill budgetåret 1962/63. Resterande medelsbehov uppgår således till ca 114 500 000 kr., varav 30 000 000 kr. erfordras för nästa budgetår. Sedermera har ämbetsverket anmält att en förnyad kostnadsöversyn visar att kostnaderna för Musköanläggningen i prisläget den 1 maj 1962 beräknas överskrida de av ämbetsverket tidigare angivna med ca 18 miljoner kronor. Totalkostnaderna skulle därmed stiga till ca 211 miljoner kronor.

Med anledning av dessa fördyringar har överbefälhavaren anfört, att han icke funnit anledning att föreslå några begränsningar i målsättningen för varvets utbyggnad. Det kunde dock bli aktuellt att framdeles senarelägga vissa delobjekt liksom att överföra medel från andra delar av kapitalbudgeten eller från driftbudgeten. Överbefälhavaren har också tagit upp frågan om icke vissa kostnader för väg och vägtunnel till Muskö borde bestridas av medel under sjätte huvudtiteln.

Såsom framgår av det anförda föreslog jag vid anmälan av frågan om utbyggnad av Muskövarvet i proposition 1962: 47, att anläggningen skulle begränsas så att den ifrågasatta sliptunneln för motortorpedbåtar icke skulle komma till utförande. Härigenom räknade jag med att kostnaderna för Musköanläggningen skulle begränsas till 170 miljoner kronor enligt prisläget den 1 maj 1961. Sedan frågan om sliptunneln enligt beslut av 1962 års riksdag prövats av 1962 års försvarskommitté, har kommittén föreslagit att förenämnda sliptunnel skall komma till utförande. Jag räknar med anledning härav med att Muskövarvet utbygges i enlighet med det av 1959 års riksdag godkända ursprungliga förslaget innefattande jämväl en särskild sliptunnel för motortorpedbåtar m. m.

Kostnaderna för färdigställande av Musköanläggningen, som av försvarskommittén angivits till icke fullt 193 miljoner kronor enligt prisläget den 1 maj 1962, har enligt numera tillgängliga uppgifter uppskattats till totalt ca 211 miljoner kronor i samma prisläge. Därest Musköanläggningen skall kun-

na färdigställas i beräknad tid erfordras sålunda ytterligare ca 132 miljoner kronor inom försvarets ram intill utgången av budgetåret 1966/67. Med anledning härav vill jag erinra om att jag vid anmälan av propositionen 1962: 47 framhöll att underlaget för kostnadsuppskattningen alltjämt var osäkert och det därför icke var möjligt att bedöma huruvida den angivna kostnadsuppskattningen skulle komma att visa sig tillförlitlig. Nu konstaterade kostnadsökningar måste, om de ej kan reduceras, medföra jämkningar i medelstilledningen för andra ändamål inom marinens andel av försvarets ram. Ehuru jag inte nu är beredd att ta slutlig ställning till vilka jämkningar som bör ske, kan man enligt min mening icke underlåta att ta hänsyn till att behov av begränsningar i materielanskaffningen kan uppkomma. Som jag tidigare uttalat bör marinens materielplaner utformas med beaktande härav. Frågan om bestridandet av kostnaderna för anläggning av väg och vägtunnel torde få övervägas ytterligare.

Jag övergår här efter till frågan om medelsanvisning för nästa budgetår. Såsom framgår av det förut anförda uppskattas totalkostnaden för Muskövarvet numera till ca 211 miljoner kronor enligt prisläget den 1 maj 1962. Återstående medelsbehov utgör alltså $(211 - 78,5 =)$ 132,5 miljoner kronor. För nästa budgetår räknar jag med en medelsanvisning för Musköanläggningen av 33 miljoner kronor. Jag tar härvid hänsyn till behovet att återföra förlagsmedel som tagits i anspråk enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 oktober 1960. Detta innebär att, därest anläggningen skall kunna färdigställas under år 1967, medelstilledningen för budgetåren 1964/67 måste uppgå till ca 33 miljoner kronor per budgetår. De för nästa budgetår äskade medlen bör i sin helhet anvisas under förevarande anslag.»

Utskottet. Såsom framgår av det föregående uttalade utskottet i sitt av 1962 års riksdag godkända utlåtande nr 117 tveksamhet om den särskilda sliptunneln för motortorpedbåtar vid Musköanläggningen borde komma till utförande samt föreslog att förevarande spörsmål skulle prövas av 1962 års försvarskommitté. Efter sådan prövning har försvarskommittén föreslagit, att sliptunneln skall komma till utförande. Med anledning härav räknar departementschefen med att Muskövarvet utbygges i enlighet med det av 1959 års riksdag godkända ursprungliga förslaget, innefattande en särskild sliptunnel för motortorpedbåtar m. m.

Utskottet, som delar försvarskommitténs uppfattning om lämpligheten att i anslutning till Muskövarvet skapa resurser för underhåll och reparationer av motortorpedbåtar m. m., tillstyrker de av departementschefen angivna riktlinjerna för fortsatt utbyggnad av Muskövarvet. Utskottet tillstyrker vidare, att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår uppföres med 33 milj. kr. Med anledning av att åter en betydande kostnadsökning redovisas vill utskottet understryka sitt tidigare uttalande om vikten av att sådana kalkyler framläggas, att de kunna

tjänä som fast underlag för anslagsbeviljandet. Utskottet förutsätter, att nya kostnadsstegringar icke skola behöva ifrågakomma. Vad departementschefen i övrigt anfört under förevarande punkt föranleder icke någon utskottets erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) besluta att örlogsvarvet på Muskö skall utbyggas enligt de riktlinjer som angivits i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 15 mars 1963;

b) till *Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet)* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 33 000 000 kr.

19:o) Markförvärv för befästningar. Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 209) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Markförvärv för befästningar beräkna ett investeringsanslag av 1 000 000 kr., har Kungl. Maj:t (Avd. II, punkt 17, s. 129 och 130) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kr.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 1 500 000 kr.

I överbefälhavarens investeringsplan för gemensamma ändamål för tidsperioden 1963—1970 har under investeringar för gemensamma ändamål upptagits 1 miljon kronor för markförvärv för befästningar för nästa budgetår.

Departementschefen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 1 000 000 kr. Anslaget bör få utnyttjas för markförvärv för vissa till utförande föreslagna befästningsanläggningar samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för befästningar. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur anslagsmedlen skall disponeras för olika objekt.

Utskottet finner sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför,

att riksdagen må till *Markförvärv för befästningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kr.

Stockholm den 14 maj 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, fröken

Andersson, herrar Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Bergman, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Edström, Per-Olof Hanson och Per Petersson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Andreasson, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Fagerlund, Bohman och Nelander.

Reservation

vid *punkten 18* (Flyttning av Stockholms örlogsbas) av herr *Bohman*.